

‘De advocatuur en het adolescentenstrafrecht’

Een onderzoek naar het adolescentenstrafrecht, de invloed van het adolescentenstrafrecht, de mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het adolescentenstrafrecht te realiseren vóór de terechtzitting en de toepassing van art. 77b en 77c Sr.

Toetsing van: Onderzoeksrapport RE441C

Hogeschool Leiden	Opleiding HBO-Rechten
Naam en studentnummer Margriet Klarenbeek - s1077923	Onderzoeksdocent Mw. mr. I.J.S van Mierlo-Groot
Opdrachtgever Haagrecht Advocaten	Afstudeerbegeleider Mw. drs. V.B.M. Nistro
Inleverdatum 21 juni 2016	Begeleider Mr. M.T. de Vaal
Klas Law 4C	Collegejaar 2015/2016

Voorwoord

Voor u ligt mijn afstudeeronderzoek. Een onderzoek naar het adolescentenstrafrecht, de invloed van het adolescentenstrafrecht, de mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het adolescentenstrafrecht te realiseren vóór de terechtzitting en de toepassing van art. 77b en 77c Sr.

Dit onderzoek is verricht in opdracht van Haagrecht Advocaten, een advocatenkantoor dat is gevestigd in Den Haag en dat is gespecialiseerd in het strafrecht. Dit onderzoek is geschreven in het kader van de afronding van mijn studie HBO-Rechten die ik volg aan de Hogeschool te Leiden. Ik heb deze opleiding met veel plezier en interesse gevolgd. Al op vroege leeftijd wist ik het zeker: later, als ik groot was, zou ik rechten gaan studeren en daarna zou ik het strafrecht in gaan. Zodoende ben ik na mijn middelbare school de opleiding Rechten gaan volgen. Door de (strafrechtelijke) vakken die de Hogeschool Leiden aanbood, de minor 'secretaris strafrecht en criminologie' die ik heb gevolgd aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, mijn bijbaan als senior administratief medewerker van het kabinet van de rechter-commissaris te Den Haag en een stage bij de rechtbank Den Haag, sector strafrecht, leerde ik hoe het strafrecht in elkaar zit en dat het lang niet zo eenvoudig is als dat ik op jonge leeftijd had gedacht. Wel is mijn enorme enthousiasme en bijzondere interesse voor dit rechtsgebied altijd als een paal boven water blijven staan. Vanwege mijn grote interesse voor het strafrecht wilde ik deze studie dan ook afronden met een strafrechtelijk gerelateerd onderzoek.

Bij dezen wil ik graag mijn opdrachtgever en tevens begeleider mr. M.T. de Vaal bedanken voor de ondersteuning tijdens dit traject. Tevens wil ik mijn dank betuigen aan mijn docenten van school, te weten mevrouw drs. V.B.M. Nistro en mevrouw mr. I.J.S van Mierlo-Groot. Voor vragen over mijn afstudeerscriptie kon ik altijd bij hen terecht.

Ik wens u net zoveel plezier toe met het lezen van deze scriptie, als dat ik heb gehad met het tot stand brengen ervan.

Margriet Klarenbeek

Den Haag, 20 juni 2016

Samenvatting

Op 1 april 2014 werd het adolescentenstrafrecht (hierna: ASR) zoals wij dat nu kennen ingevoerd. Kortgezegd houdt het ASR in dat minderjarigen (16 tot 18 jaar) middels het volwassenenstrafrecht kunnen worden berecht en meerderjarigen (18 tot 23 jaar) middels het jeugdstrafrecht. Voorheen was toepassing van het jeugdstrafrecht op meerderjarige verdachten enkel mogelijk in de leeftijdscategorie 18 tot 21 jaar. De achterliggende gedachte voor deze verruiming was dat uit onderzoek bleek dat 30% van alle verdachten van strafbare feiten in 2009, tussen de 16 en 23 jaar oud was. Daarnaast bleek uit recent onderzoek dat veel psychische functies die van belang zijn voor de totstandkoming van maatschappelijk gewenst gedrag pas rond het 23^e tot 25^e jaar tot volledige ontwikkeling komen. Gezien het gegeven dat deze functies bij de leeftijdsgroep 16 tot 23 jaar nog niet volgroeid zijn, komt grensoverschrijdend gedrag en criminaliteit bij deze groep juist vaak voor. Reden genoeg, zo vond staatssecretaris Fred Teeven, om op 12 december 2012 een wetswijziging in te dienen voor een landelijk ASR.

De advocaat speelt een grote rol in de strafprocedure van een verdachte. Hij adviseert, bemiddelt, onderhandelt en procedeert in het belang van zijn cliënt. De rol van de advocaat in strafzaken begint al vanaf het moment van aanhouding van de verdachte door de politie.

Toepassing van het ASR op de doelgroep 18 tot 23 jaar, kan voor de verdachte in kwestie van grote meerwaarde zijn. De meerderjarige verdachte wordt dan berecht middels het jeugdstrafrecht. Het jeugdstrafrecht heeft als hoofddoel heropvoeding van de dader en biedt de mogelijkheid om de dader te laten leren van zijn daden. Toepassing van het ASR op een meerderjarige is daarom een mooie uitkomst, kijkend vanuit de ogen van de advocatuur.

Het ASR zoals wij dat nu kennen is nog vrij nieuw en dat maakt dat er nog veel onduidelijkheden bestaan rondom dit onderwerp. Want hoe wordt het ASR in de praktijk toegepast? En zijn er ook mogelijkheden voor de advocatuur om het ASR al vóór de terechtzitting te realiseren? Dit zijn vraagstukken waar Haagrecht Advocaten in de praktijk tegenaan loopt. Het doel van dit onderzoek is dan ook om een advies uit te brengen aan Haagrecht Advocaten over het ASR. Dit bracht de volgende centrale vraag tot stand:

“Welk advies kan Haagrecht Advocaten haar cliënten geven over de toepassing van het ASR, op basis van wet- en regelgeving, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?”

Om te onderzoeken welke redenen de rechter beslissend acht voor het al dan niet toepassen van het ASR, zijn in dit rapport 38 uitspraken van rechters onderzocht, waarin het ASR een rol speelde. De uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van een aantal topics:

- de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit;
- de persoonlijkheid van de verdachte;
- de ernst van het strafbare feit;
- de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan;
- de voor de rechter beschikbare bronnen.

Daarnaast heeft er een grondige literatuurstudie plaatsgevonden om tot beantwoording te kunnen komen van de centrale vraag.

Uit dit onderzoek is gebleken dat een juiste toepassing van het ASR van groot belang is. Ten aanzien van het toepassen van het ASR op minderjarige verdachten kan worden gesteld dat dit zeer ingrijpend is. Uit literatuurstudie en praktijkstudie is gebleken dat het enkel bij uitzondering voorkomt dat het ASR op een minderjarige verdachte van toepassing wordt verklaard. Als het ASR wordt toegepast op minderjarigen, is vaak aan bijna alle gronden van art. 77b Sr voldaan, terwijl deze gronden alternatief staan voorgeschreven. Ten aanzien van de doelgroep 18 tot 23 jarigen is uit dit rapport gebleken dat toepassing van het ASR voornamelijk voorkwam indien de persoonlijkheid van de verdachte daartoe aanleiding gaf. De persoonlijkheid van de verdachte kan goed in kaart worden gebracht door rapportages van deskundigen. De rechter hecht veel waarde aan dergelijke rapportages en neemt adviezen die in die rapportages worden gegeven vaak over in zijn beoordeling. Het is daarom van belang dat de verdachte openheid geeft van zaken en meewerkt aan de totstandkoming van dergelijke rapportages.

Inhoudsopgave

1. Lijst van afkortingen.....	blz. 7
2. Hoofdstuk 1: Inleiding.....	blz. 8
1.1. Doelstelling.....	blz. 9
1.2. Centrale vraag en deelvragen.....	blz. 10
1.3. Onderzoeksmethodiek en verantwoording.....	blz. 10
1.3.1. Theoretisch-juridisch onderzoekgedeelte.....	blz. 10
1.3.2. Praktijkonderzoekgedeelte.....	blz. 11
3. Hoofdstuk 2: Juridisch kader.....	blz. 15
2.1. Internationale wetgeving.....	blz. 15
2.2. Nationale wetgeving.....	blz. 16
2.2.1. Jeugdstrafrecht.....	blz. 17
2.2.2. Volwassenenstrafrecht.....	blz. 18
4. Hoofdstuk 3: Het adolescentenstrafrecht.....	blz. 19
3.1. Het adolescentenstrafrecht ex art. 77b Sr.....	blz. 19
3.1.1. De procedure.....	blz. 20
3.1.2. De drie gronden van art. 77b Sr.....	blz. 22
3.2. Het adolescentenstrafrecht ex art. 77c Sr.....	blz. 23
3.2.1. De procedure.....	blz. 25
3.2.2. De drie gronden van art. 77c Sr.....	blz. 26
5. Hoofdstuk 4: De invloed van het adolescentenstrafrecht.....	blz. 27
4.1. De invloed van het adolescentenstrafrecht ex art. 77b Sr.....	blz. 27
4.2. De invloed van het adolescentenstrafrecht ex art. 77c Sr.....	blz. 28
6. Hoofdstuk 5: De advocatuur en het adolescentenstrafrecht.....	blz. 30
5.1. De rol van de advocaat.....	blz. 30
5.2. De mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het ASR te realiseren.....	blz. 31
7. Hoofdstuk 6: De advocatuur en het adolescentenstrafrecht.....	blz. 34

6.1. Toepassing van art. 77b Sr.....	blz. 34
6.2. Geen toepassing van art. 77b Sr.....	blz. 37
6.3. Toepassing van art. 77c Sr.....	blz. 41
6.4. Geen toepassing van art. 77c Sr.....	blz. 43
8. Hoofdstuk 7: Conclusies.....	blz. 47
7.1. Conclusie deelvraag 1 en 2.....	blz. 47
7.2. Conclusie deelvraag 3.....	blz. 47
7.3. Conclusie deelvraag 4.....	blz. 48
7.4. Conclusie deelvraag 5.....	blz. 48
7.5. Conclusie deelvraag 6.....	blz. 49
7.6. Conclusie deelvraag 7.....	blz. 49
7.7. Conclusie deelvraag 8.....	blz. 49
7.8. Beantwoording centrale vraag.....	blz. 50
9. Hoofdstuk 8: Aanbevelingen.....	blz. 52
8.1. Aanbeveling 1.....	blz. 52
8.2. Aanbeveling 2.....	blz. 52
8.3. Aanbeveling 3.....	blz. 53
10. Literatuurlijst.....	blz. 54
11. Bijlagen.....	blz. 57
Bijlage 1: Het ASR in schema.....	blz. 57
Bijlage 2: Toepassing van art. 77b Sr.....	blz. 58
Bijlage 3: Geen toepassing van art. 77b Sr.....	blz. 70
Bijlage 4: Toepassing van art. 77c Sr.....	blz. 83
Bijlage 5: Geen toepassing van art. 77c Sr.....	blz. 99
Bijlage 6: Uitleg van de tabellen en de berekening van percentages.....	blz. 106

Lijst van afkortingen

3RO	3 reclasseringsorganisaties (Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Stichting Leger des Heils)
Art.	Artikel
ASR	Adolescentenstrafrecht
BJJ	Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichting
GBM	Gedragsbeïnvloedende maatregel
HvB	Huis van Bewaring
IVRK	Internationaal Verdrag inzake Rechten van het Kind
JJI	Justitiële Jeugdinrichting
JR	Jeugdreclassering
NIFP	Nederlands instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie
OM	Openbaar Ministerie
PI	Penitenciaire Inrichting
PIJ(-maatregel)	Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen
RC	Rechter-Commissaris
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
Sr.	Wetboek van Strafrecht
Sv.	Wetboek van Strafvordering
Stb.	Staatsblad
Stcrt.	Staatscourant
Tbs(-maatregel)	Terbeschikkingstelling

Hoofdstuk 1: Inleiding

Nieuwsbericht

“Op 1 april treedt het adolescentenstrafrecht in werking. Het kabinet wil hiermee de criminaliteit van risicojongeren beter en effectiever aanpakken door de rechter van een breder pakket aan maatregelen te voorzien. De rechter kan afhankelijk van de ontwikkeling van de jongere kiezen voor het jeugdstrafrecht of het gewone strafrecht. Het ASR kan worden toegepast op jongeren van 16 tot 23 jaar. Het jeugdstrafrecht en het gewone strafrecht blijven gewoon naast elkaar bestaan. Door het ASR wordt de grens tussen het jeugdstrafrecht en het gewone strafrecht flexibeler, hierdoor kunnen rechters de meest passende maatregel voor de jongere opleggen.”¹

Op 12 december 2012 diende Fred Teeven, voormalig staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, een wetsvoorstel in bij de Tweede Kamer voor een landelijk ASR. Dit was naar aanleiding van een onderzoek waaruit bleek dat een derde van alle verdachten van strafbare feiten in 2009, tussen de 15 en 23 jaar oud was.² Het (jeugd)strafrecht is altijd onderhevig aan veranderingen en onderwerp van discussie en ook dit wetsvoorstel, dat als doel heeft om maatwerk te bieden, zorgde voor veel kritiek en commentaar, het internet stond er bol van.³

Op 1 april 2014 werd de wetwijziging doorgevoerd en sindsdien geldt het ASR zoals wij dat nu kennen.⁴ Door de invoering van het ASR is de grens tussen het jeugdstrafrecht en het volwassenenstrafrecht flexibeler geworden. De grootste verandering die namelijk plaatsvond is de verruiming van de leeftijdsgrens tot waar de rechter een jongvolwassene volgens het jeugdstrafrecht kan veroordelen van 21 naar 23 jaar. Uit de memorie van toelichting op het wetsvoorstel blijkt dat met de invoering van het ASR wordt beoogd Nederland veiliger te maken door middel van een dadergerichte aanpak en recidive onder jongvolwassenen in de leeftijd van 15 tot 23 jaar terug te dringen. De aanleiding voor de invoering van het wetsvoorstel is enerzijds de toename in criminaliteit onder jongvolwassenen en anderzijds het feit dat de afgelopen jaren uit verschillende onderzoeken is gebleken dat de ontwikkeling van jongvolwassenen doorloopt tot ongeveer de leeftijd van 23 jaar.⁵

¹ *Adolescentenstrafrecht treedt in werking*, 1 april 2014, laatst bekeken op 20 juni 2016.

² Kamerstukken II 2010/11, 28 741, nr. 17.

³ Bijvoorbeeld:

- *Nieuwsbrief Adolescentenstrafrecht nr. 6*, laatst bekeken op 20 juni 2016.

- *Adolescentenstrafrecht in werking*, laatst bekeken op 20 juni 2016.

⁴ Stb. 2014, 33.

⁵ Doreleijers & Fokkens 2010.

De invoering van het ASR maakt het mogelijk om 16- tot 18-jarigen middels het volwassenenstrafrecht te berechten (art. 77b Sr) en 18- tot 23-jarigen volgens het jeugdstrafrecht te berechten (art. 77c Sr). Op grond van art. 63, vijfde lid, Sv, kan de officier van justitie al bij de vordering tot inbewaringstelling aangeven dat hij voornemens is om toepassing van het jeugdstrafrecht te vorderen. De rechter-commissaris heeft in die gevallen de mogelijkheid om de voorlopige hechtenis in een justitiële jeugdinrichting (hierna: JJI) te laten plaatsvinden, in plaats van in een huis van bewaring (hierna: HvB).

Het ASR zoals wij dat nu kennen is vrij nieuw en dat maakt dat er nog veel onduidelijkheden bestaan rondom dit onderwerp. Want hoe wordt het ASR in de praktijk toegepast? En zijn er ook mogelijkheden voor de advocatuur om het ASR al vóór de terechtzitting te realiseren? Dit zijn knelpunten waar Haagrecht Advocaten in de praktijk tegenaan loopt en graag opheldering over zou willen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van Haagrecht Advocaten, een advocatenkantoor dat zich onder andere bezighoudt met het strafrecht. Het komt voor dat Haagrecht Advocaten cliënten bijstaat waarbij mogelijk het ASR wordt toegepast. In de praktijk loopt Haagrecht Advocaten tegen het volgende probleem aan: op dit moment is het onduidelijk of een advocaat al vóór de terechtzitting invloed kan uitoefenen op het al dan niet toepassen van het ASR. Dit probleem was de aanleiding voor dit onderzoek: een onderzoek naar het ASR, de invloed van het ASR, de mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het ASR te realiseren vóór de terechtzitting en de toepassing van het ASR in de praktijk.

1.1. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om aan de hand van een jurisprudentieonderzoek een advies te schrijven voor Haagrecht Advocaten over de toepassing van het ASR en over de mogelijkheid om toepassing van het ASR te realiseren vóór de terechtzitting. In het advies zal worden beschreven hoe de toepassing van artikel 77b en 77c Sr in de praktijk plaatsvindt. Dit advies kan dan worden gebruikt indien Haagrecht Advocaten haar cliënten adviseert over de toepassing van het ASR. In de ene zaak kiest de rechter voor een uitgebreide motivatie en de andere keer niet. Daarom is het niet alleen handig maar ook tijdbesparend als er een duidelijk advies voorhanden ligt. In dit advies zal tevens worden beschreven wat de invloed is van het ASR op een verdachte als het ASR wel of niet wordt toegepast. Er wordt dan zowel naar de doelgroep 16 tot 18 jaar als de doelgroep 18 tot 23 jaar gekeken.

1.2. Centrale vraag en deelvragen

De centrale vraag voor dit onderzoek luidt als volgt:

“Welk advies kan Haagrecht Advocaten haar cliënten geven over de toepassing van het ASR, op basis van wet- en regelgeving, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?”

Om de centrale vraag te kunnen beantwoorden moeten een aantal deelvragen worden behandeld. De deelvragen die voor dit onderzoek zullen worden gebruikt zijn:

1. Wat houdt het ASR ex art. 77b Sr in volgens wet- en regelgeving?
2. Wat houdt het ASR ex art. 77c Sr in volgens wet- en regelgeving?
3. Wat is de invloed van het ASR op minderjarigen en jongvolwassenen?
4. Wat zijn de mogelijkheden voor de advocaat om toepassing van het ASR te realiseren voor de terechtzitting?
5. Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om het ASR ex art. 77b Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?
6. Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77b Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?
7. Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om het ASR ex art. 77c Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?
8. Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77c Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?

1.3. Onderzoeksmethodiek en verantwoording

1.3.1. Theoretisch-juridisch onderzoeksgedeelte

Het theoretisch-juridische onderzoeksgedeelte zal worden uitgevoerd aan de hand van analyse van de huidige wet- en regelgeving, de wetshistorie hiervan en een literatuurstudie. Per onderstaande deelvraag volgt een beknopte motivering waarom er voor deze specifieke onderzoeksmethodiek is gekozen.

Deelvraag 1: Wat houdt het ASR ex art. 77b Sr in volgens wet- en regelgeving?

Om erachter te komen wat het precies inhoudt om het ASR ex artikel 77b Sr van toepassing te verklaren op een jeugdige, zullen de artikelen 77a -77gg Sr en 488 – 505 Sv worden bestudeerd. Tevens zal worden gekeken naar het Internationaal Verdrag voor Rechten van het Kind (art. 37, 39 en 40 IVRK). Om een nog beter beeld te krijgen van het ASR, zal er ook een literatuurstudie plaatsvinden. De boeken die hiervoor zullen worden gebruikt zijn:

- Materieel Strafrecht van mr. J. De Hullu;
- Een inleiding in het strafrecht van mr. S.A.M. Stolwijk;
- Jeugdstrafrecht van J.A.C. Bartels;
- Wetgeving jeugdrecht 2015/2016 van J. uit Beijerse en C.J. Forder;
- Handboek Internationaal Jeugdrecht van M. Blaak e.a.;
- Jeugd en recht van mr. A.P. van der Linden, mr. F.G.A. ten Stijthoff en mr. A.E.I.J. Zeijlstra-Rijpstra;
- De jeugdige verdachte en het recht van mr. J.R. Bac e.a.

Deelvraag 2: *Wat houdt het ASR ex art. 77c Sr in volgens wet- en regelgeving?*

Om deze deelvraag te beantwoorden is er kennis nodig over het adolescentenstrafrecht ex. art. 77c Sr. Deze kennis kan worden verkregen door gebruik te maken van literatuur. Voor de beantwoording van deze deelvraag zullen de boeken worden gebruikt zoals beschreven bij de eerste deelvraag. Tevens zal er diverse wet- en regelgeving worden onderzocht (artt. 77a -77gg Sr en 488 – 505 Sv).

Deelvraag 3: *Wat is de invloed van het ASR op minderjarigen en jongvolwassenen?*

Voor een beantwoording van deze vraag is kennis nodig over de (juridische) gevolgen van het al dan niet toepassen van het ASR. In dit onderzoek zal uiteen worden gezet wat het betekent als het ASR van toepassing wordt verklaard op een minderjarige of jongvolwassene. Daarnaast zal er middels een literatuurstudie worden onderzocht wat de invloed is op een minderjarige of jongvolwassene als er wordt gekozen om het ASR niet toe te passen. Er is echter niet alleen kennis nodig over juridische gevolgen, maar ook over wat het voor de persoon in kwestie zelf voor gevolg heeft (psychisch, mentaal, emotioneel etc.) als het ASR wel of niet wordt toegepast. Ook hierop kan antwoord worden gegeven door gebruik te maken van literatuur en internetbronnen. Voor de beantwoording van deze vraag zal voornamelijk gebruik worden gemaakt van boeken die criminologisch van aard zijn. De boeken die voor deze deelvraag zullen worden gebruikt zijn:

- 'Het puberende brein' van E. Crone;
- 'Puber brein binnenstebuiten' van H. Nelis en Y.van Sark;
- 'Pubers en uitgaan' van N. van Hasselt;
- 'Actuele criminologie' van J. van Dijk, W. Huisman en P. Nieuwbeerta.

Deelvraag 4: *Wat zijn de mogelijkheden voor de advocaat om toepassing van het ASR te realiseren voor de terechtzitting?*

Om op deze vraag een antwoord te kunnen geven zal gebruik worden gemaakt van de wet- en regelgeving. De artikelen die zullen worden gebruikt zijn: 77a -77gg Sr en 488 – 505 Sv. Ook de kamerstukken en de toelichting op de wetswijziging van het ASR zal grondig worden bestudeerd.

1.3.2. Praktijkonderzoekgedeelte

Om te onderzoeken welke redenen de rechter beslissend acht voor het al dan niet toepassen van de artikelen 77b en 77c Sr zal er een jurisprudentieonderzoek worden uitgevoerd. Per onderstaande deelvraag volgt een beknopte motivering waarom er voor deze specifieke onderzoeksmethodiek is gekozen. Om de resultaten uit het jurisprudentieonderzoek op een overzichtelijke manier in kaart te brengen, zal gebruik worden gemaakt van vier schema's. In de eerste twee schema's worden de resultaten weergegeven van de uitspraken waarin de rechter het ASR ex art. 77b Sr wel en niet van toepassing heeft verklaard. In de andere twee schema's worden de resultaten weergegeven van de uitspraken waarin de rechter wel of niet heeft besloten om het ASR ex art. 77c Sr van toepassing te verklaren.

Om een valide jurisprudentieonderzoek tot stand te brengen, zijn er 38 uitspraken geselecteerd die zullen worden geanalyseerd aan de hand van topics. Er zal naar de volgende topics worden gekeken:

1. **De leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit.**

Met de leeftijd van de verdachte wordt bedoeld, de leeftijd die de verdachte had ten tijde van het plegen van het strafbare feit.

2. **De persoonlijkheid van de verdachte.**

Onder de persoonlijkheid van de verdachte worden persoonlijke kenmerken en het strafrechtelijk verleden gerekend.

3. **De ernst van het strafbare feit.**

Onder de ernst van het strafbare feit worden de juridische kwalificaties vermeld die bewezen zijn verklaard in de desbetreffende zaak.

4. **De omstandigheden waaronder dit strafbare feit is begaan.**

Onder de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan wordt een samenvatting gegeven van de gebeurtenis(sen). Daarnaast zal er ook worden aangegeven of de gebeurtenis(sen) bewezen is/zijn verklaard.

5. **De voor de rechter beschikbare bronnen.**

Onder deze bronnen worden rapportages gerekend van deskundigen die door de rechter zijn geraadpleegd.

Verantwoording keuze topics

De topics 'de persoonlijkheid van de verdachte', 'de ernst van het strafbare feit' en 'de omstandigheden waaronder dit strafbare feit is begaan' zijn geselecteerd omdat deze als alternatieve gronden zijn opgenomen in art. 77b Sr. Daarnaast zijn de topics 'de persoonlijkheid van de verdachte' en 'de omstandigheden waaronder dit strafbare feit is begaan' als grond opgenomen in art. 77c Sr. Voor dit onderzoek is het ook van belang om vast te stellen hoe oud de verdachte was toen deze het strafbare feit pleegde om zo te kijken of het wel mogelijk is om het ASR van toepassing te verklaren. Bij de beslissing of het ASR wel of niet van toepassing moet worden verklaard kan de rechter van verschillende bronnen gebruik maken. Door te analyseren welke rapportages precies zijn gebruikt en welke doorslaggevend waren, kan inzicht worden verkregen in de vraag of deze rapportages echt invloed hebben op de beslissing van de rechter en kan worden achterhaald of bepaalde rapportages relevanter zijn dan anderen.

Verantwoording selectie van de uitspraken

Voor dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de meest recente uitspraken en voor zover mogelijk, uitspraken die ná april 2014 zijn gedaan. Tijdens het selecteren van de jurisprudentie werd duidelijk dat er te weinig uitspraken zijn van ná 2014 om een valide onderzoek tot stand te brengen. Daarom zijn er ook uitspraken geselecteerd van vóór 2014. Dit is mogelijk omdat de wijziging van het ASR vooral heeft toegezien op een verruiming van de leeftijdsgrens en dit het onderzoek dan niet teniet doet. De 38 uitspraken die zijn gekozen zijn voorzien van een motivering van de rechter, waarin staat waarom er wel of niet is gekozen voor de toepassing van het ASR. Er zullen daarom uitspraken worden geanalyseerd van Rechtbanken, Gerechtshoven en van de Hoge Raad, zolang er maar sprake is van een motivering. De uitspraken zijn geselecteerd op de volgende zoektermen: 'art. 77b Sr', 'art. 77c Sr', 'ASR', en 'jeugdstrafrecht'. Uit deze zoektermen kwamen 18 relevante uitspraken ten aanzien van art. 77b Sr: 9 uitspraken waarbij art. 77b Sr wel werd toegepast en 9 uitspraken waarbij dit artikel niet werd toegepast. Er werden 20 relevante uitspraken gevonden ten aanzien van art. 77c Sr: 10 uitspraken waarbij het artikel wel werd toegepast en 10 uitspraken waarbij er werd gekozen om het artikel niet toe te passen. In eerste instantie werd er beoogd om per artikel 20 uitspraken te selecteren, maar omdat er ten aanzien van art. 77b Sr niet voldoende recente uitspraken zijn gedaan, zijn er ten aanzien van dat artikel dus 18 uitspraken geselecteerd.

Deelvraag 5: *Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter gekozen om het ASR ex art. 77b Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?*

Om deze deelvraag te beantwoorden, is kennis nodig van de overwegingen die rechters maken wanneer er wordt gekozen voor toepassing van het ASR. Deze kennis kan worden verkregen door de 9 zaken die zijn geselecteerd te onderzoeken en naast elkaar te leggen. Over de kwaliteit en betrouwbaarheid van jurisprudentie valt niet te twisten. Jurisprudentie is een juiste bron om te achterhalen met welke redenering de rechters wel of niet kiezen voor toepassing van het ASR.

Deelvraag 6: *Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77b Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?*

Om deze deelvraag te beantwoorden, is kennis nodig van de overwegingen die rechters maken om het ASR ex art. 77b Sr niet van toepassing te verklaren, ondanks het feit dat dit wel wordt verzocht door de verdediging of door de officier van justitie. Ook voor deze deelvraag geldt dat deze kennis kan worden verkregen door jurisprudentie te onderzoeken en naast elkaar te leggen. Voor deze deelvraag zullen in totaal 9 uitspraken worden geanalyseerd.

Deelvraag 7: *Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter gekozen om het ASR ex art. 77c Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?*

Deze deelvraag zal worden beantwoord door een analyse te maken van de 10 geselecteerde uitspraken. Door middel van deze analyse kan worden achterhaald wat een rechter ertoe beweegt om het ASR ex art. 77cSr wel van toepassing te verklaren.

Deelvraag 8: *Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77c Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?*

Voor de beantwoording van deze deelvraag is inzicht nodig in hoe de rechter tot zijn beslissing komt om het ASR ex art. 77c Sr niet van toepassing te verklaren terwijl er wel door de verdediging of de officier van justitie is gevraagd om het ASR van toepassing te verklaren. Een selectie van 10 uitspraken zal worden geanalyseerd. Aan de hand van deze analyse zal deze deelvraag worden beantwoord.

Hoofdstuk 2: Juridisch kader

In dit hoofdstuk zal het juridisch kader omtrent het ASR worden besproken. Art. 77b en 77c Sr zijn belangrijke artikelen als het gaat om het ASR. Deze artikelen zullen nog apart worden besproken in het derde hoofdstuk van dit rapport. Nederland is verbonden aan een aantal internationale verdragen. Het Internationaal Verdrag inzake Rechten van het Kind (hierna: IVRK) is een belangrijk verdrag. Veel nationale bepalingen uit het jeugdstrafrecht zijn afgeleid van dit verdrag. In dit hoofdstuk zal eerst de internationale wetgeving besproken worden. Daarna zal de nationale wetgeving aan bod komen. De nationale wetgeving is opgesplitst in een deel over het jeugdstrafrecht en een deel over het volwassenenstrafrecht.

2.1. Internationale wetgeving

Het IVRK is een belangrijk internationaal verdrag. Het vormt voor een groot deel de nationale jeugdstrafrechtspleging. In totaal zijn er 193 landen partij van dit verdrag. De definitieve tekst van het IVRK werd op 20 november 1989 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties unaniem aangenomen. Het IVRK is vervolgens op 2 september 1990 in werking getreden. Nederland ratificeerde het IVRK op 6 februari 1995 en op 8 maart 1995 werd het van kracht. Het IVRK is een verdrag waarin alle rechten van kinderen over de hele wereld zijn gebundeld. Art. 1 IVRK geeft aan dat onder 'kinderen' personen worden verstaan die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt. In het verdrag staat het belang van het kind centraal. De ratificatie van het IVRK maakt het mogelijk, dat bepalingen uit het IVRK rechtstreekse werking hebben binnen ons nationaal recht. Een jeugdige kan dus direct op zijn verdragsrechten aanspraak maken en voor de nationale rechter een beroep doen op zijn rechten. Artikelen die een dergelijke rechtstreekse werking hebben zijn onder andere artikel 37 en 40 IVRK. De inhoudelijke formulering van deze bepalingen is zodanig dat daaruit een directe werking kan worden afgeleid.⁶ Deze artikelen zijn zeer belangrijke artikelen als het gaat om de vervolging en berechting van kinderen. Het is uiteindelijk aan de rechter om te bepalen of deze artikelen wel of niet rechtstreekse werking hebben. Het IVRK hecht er veel waarde aan dat kinderen leren van hun fouten. In het onderstaande zal er dieper worden ingegaan op de artikelen 37 en 40 IVRK, nu dit de belangrijkste artikelen zijn voor kinderen die vervolgd worden op verdenking van het plegen van een strafbaar feit.⁷

⁶ J.R. Bac e.a., 2004, p.19.

⁷ J.R. Bac e.a., 2004, p.18.

Art. 37 IVRK bepaalt dat iedere vorm van vrijheidsbeneming van het kind moet geschieden volgens de vereisten zoals opgenomen in de wet. Strafoplegging, in de vorm van detentie mag bij kinderen alleen indien er sprake is van ultimum remedium. Daarnaast moet de detentie ook voor een zo kort mogelijke periode zijn. Wanneer een kind wordt aangehouden moet de rechter zo spoedig mogelijk beslissen of het kind wel aangehouden had mogen worden en verder moet er door de rechter worden besloten of het kind langer in voorarrest moet blijven. Art. 37 IVRK bepaalt verder dat het verboden is om kinderen een levenslange gevangenisstraf op te leggen. Indien er een vrijheidsbenemende straf wordt opgelegd aan een kind, is het van belang dat het kind tijdens het uitzitten van deze gevangenisstraf onderwijs krijgt en dat het kind contact houdt met de familie.

Omdat Nederland een voorbehoud heeft op artikel 37 sub c IVRK, kan een minderjarige verdachte conform het volwassenenstrafrecht worden berechten en opgesloten.

Art. 40 IVRK gaat over de rechten van kinderen die worden verdacht, vervolgd of veroordeeld. Als een kind een strafbaar feit heeft gepleegd, heeft het kind recht op een eerlijk proces en juridische steun. In dit artikel staat beschreven dat er een apart strafrecht moet zijn voor kinderen. Het artikel bepaalt dat als een kind strafrechtelijk wordt vervolgd, deze recht heeft op een pedagogische behandeling. Deze behandeling is gericht op het voorkomen van problemen, de ontwikkeling van het kind, de begeleiding van het kind en op de opvoeding. Tijdens de behandeling leert het kind van zijn daden, zodat het niet in herhaling valt. Indien er sprake is van problemen in de thuissituatie, dan hoort het gezin hier hulp in te krijgen. De hele behandeling en begeleiding is er dus op gericht om te zorgen dat het kind geen strafbare feiten meer gaat plegen.

2.2. Nationale wetgeving

Door de invoering van het ASR op 1 april 2014 zijn er een aantal bepalingen van het wetboek van strafrecht en het wetboek van strafvordering gewijzigd. In titel 8a van het wetboek van strafrecht staan de belangrijkste bepalingen als het gaat om het ASR. Door de invoering van het ASR is de grens tussen het jeugdstrafrecht en het volwassenenstrafrecht flexibeler geworden. De grootste verandering die plaatsvond is de verruiming van de leeftijdsgrens tot waar de rechter een jongvolwassene volgens het jeugdstrafrecht kan veroordelen van 21 naar 23 jaar. De groep jongvolwassenen waarop het jeugdstrafrecht kan worden toegepast is daarmee verruimd. Een andere belangrijke wijziging is dat het nu verplicht is om in het vonnis uit te leggen waarom een bepaalde straf is opgelegd aan de dader (art. 359, vijfde lid, Sv).⁸

⁸ *Kamerstukken II 2012/13, 33 498, nr. 3, p.15.*

Als er een strafbaar feit is gepleegd volgt vaak een veroordeling. De leeftijd van de verdachte in kwestie speelt dan een belangrijke rol bij het bepalen van de op te leggen straf. Volgens de Nederlandse wet ben je tot je 18 jaar minderjarig en vanaf je 18 jaar meerderjarig. Indien een verdachte ten tijde van het plegen van het strafbaar feit minderjarig was, dan wordt deze in beginsel volgens het jeugdstrafrecht berecht. Een meerderjarige wordt berecht op basis van het volwassenenstrafrecht. In Nederland kan een kind die de leeftijd van 12 jaar nog niet heeft bereikt niet strafrechtelijk worden vervolgd, zo bepaalt art. 77a Sr. De hoofdregel is dus dat minderjarigen onder het jeugdstrafrecht vallen en dat meerderjarigen worden berecht volgens het volwassenenstrafrecht, maar hierop kan een uitzondering worden gemaakt middels het ASR. Dit is geregeld in art. 77b en art. 77c Sr. Een gevolg van het wel of niet toepassen van de artikelen 77b en 77c Sr is dat 16- tot 23-jarigen op basis van verschillende grondslagen behandeld en bestraft worden. Daders van 16 tot 18 jaar kunnen het volwassenenstrafrecht opgelegd krijgen en daders van 18 tot 23 jaar kunnen het jeugdstrafrecht opgelegd krijgen.

2.2.1. Jeugdstrafrecht

Jeugdigen die een delict plegen komen voor de kinderrechter, art. 495 Sv jo art. 53 RO. Er zijn verschillende soorten jeugdstraffen te vinden in titel 8a van het wetboek van Strafrecht. In art. 40 IVRK staat beschreven dat er een apart strafrecht voor kinderen moet zijn. In Nederland hebben wij dat ook. Het jeugdstrafrecht is geregeld in de artikelen 77a tot en met 77hh Sr. Het opleggen van een vrijheidsbenemende straf wordt vaak als laatste redmiddel ingezet en moet van een zo kort mogelijke duur zijn (art. 37 IVRK). Jongeren die veroordeeld zijn tot jeugddetentie komen in een JJI. Zoals eerder aangegeven bepaalt art. 37 IVRK dat kinderen die een jeugddetentie opgelegd hebben gekregen onderwijs moeten krijgen. Deze internationale bepaling is ook opgenomen in onze nationale wetgeving (art. 3 BJJ). Er bestaat zelfs de mogelijkheid om enkel nachtdetentie op te leggen (art. 493, derde lid Sv), zodat de jeugdige overdag gewoon naar school kan gaan. Op die manier kunnen ze hun opleiding blijven volgen of hun werk blijven doen.⁹ Het jeugdstrafrecht heeft als hoofddoel heropvoeding van de dader. Het jeugdstrafrecht biedt de mogelijkheid om de dader te laten leren van zijn daden. De straffen die worden opgelegd, zijn gericht op resocialisatie van de dader.¹⁰

Met de inwerkingtreding van het ASR is de maatregel Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (hierna: PIJ-maatregel) gewijzigd. Deze maatregel kan door de rechter worden opgelegd indien er sprake is van een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis aan de geestvermogens bij de jeugdige dader.¹¹ Op grond van art. 77s Sr is het nu vereist dat er door een psychiater wordt vastgesteld dat er sprake is van

⁹ *Straffen en maatregelen voor jongeren*, 30 mei 2016, laatst bekeken op 20 juni 2016.

¹⁰ *Stcr. 2014, 8284, p.1.*

¹¹ *Kempen 2014, p. 485.*

een stoornis. Voorheen was dit niet nodig. De PIJ-maatregel kan worden opgelegd voor de duur van maximaal drie jaar en dit kan met maximaal zeven jaar worden verlengd. Het laatste jaar van de PIJ-maatregel is voorwaardelijk. Door de invoering van het ASR kan aan minderjarigen, die als gevolg van het plegen van een ernstig delict in hun jeugd een PIJ-maatregel hebben gekregen, een tbs-maatregel worden opgelegd, zonder dat zij hiervoor opnieuw een strafbaar feit hebben gepleegd (art. 77tc Sr).¹² Dit kan indien de rechter van mening is dat de dader nog niet is uitbehandeld. Vereiste daarvoor is wel dat de dader inmiddels 18 jaar oud is geworden.¹³ Omdat het in principe niet is toegestaan om minderjarigen levenslang vast te zetten, maar de TBS-maatregel oneindig kan worden verlengd, rijst bij sommige organisaties de vraag of deze aanpassing niet in strijd is met het VN-Kinderrechtenverdrag.¹⁴

2.2.2. Volwassenenstrafrecht

Het volwassenenstrafrecht wijkt op bepaalde punten af van het jeugdstrafrecht. Want waar je bij het jeugdstrafrecht straffen en maatregelen kan krijgen die gericht zijn op heropvoeding en resocialisatie van de dader, is dat middels het volwassenenstrafrecht minder het geval. In het volwassenenstrafrecht is de vrijheidsbenemende straf de zwaarste straf die in Nederland kan worden opgelegd. Een gevangenisstraf heeft drie doelen: vergelding, het veilig maken van de samenleving en het voorkomen van herhaling. Op grond van art. 14a Sr kan er aan een verdachte ook een voorwaardelijke straf worden opgelegd, waaraan algemene en bijzondere voorwaarden worden verbonden. De algemene voorwaarden zoals opgenomen in art. 14c Sr zijn voor iedere veroordeelde gelijk. Een voorwaardelijke straf is bedoeld als stok achter de deur. Indien de veroordeelde zich namelijk binnen de proeftijd niet houdt aan de opgelegde (bijzondere)voorwaarden, kan het voorwaardelijke deel alsnog ten uitvoer worden gelegd. Met de inwerkingtreding van het ASR is het volgende veranderd ten aanzien van de voorwaardelijke straf: in art. 257a, achtste lid, Sv is een algemene voorwaarde bijgekomen. Hierdoor moet een veroordeelde meewerken met de reclassering en aan huisbezoeken die daaraan verbonden zijn.

¹² Het adolescentenstrafrecht, aanpak met perspectief 2014, p. 8.

¹³ Kempen 2014, p. 486.

¹⁴ *Adolescentenstrafrecht in werking op 1 april 2014*, laatst bekeken op 20 juni 2016.

Hoofdstuk 3: Het adolescentenstrafrecht

In dit hoofdstuk zullen deelvraag 1 en 2 worden behandeld. Er zal worden beschreven wat het ASR precies inhoudt. Daarbij wordt specifiek ingezoomd op de artikelen 77b en 77c Sr. Allereerst zal worden beschreven wat het ASR ex art. 77b Sr inhoudt en daarna wordt er ingegaan op art. 77c Sr. Ook zal per artikel worden uitgelegd hoe de procedure van het ASR verloopt.

3.1. Het ASR ex art. 77b Sr

“Ten aanzien van degene die ten tijde van het begaan van een strafbaar feit de leeftijd van zestien jaren doch nog niet die van achttien jaren heeft bereikt, kan de rechter de artikelen 77g tot en met 77gg buiten toepassing laten en recht doen overeenkomstig de bepalingen in de voorgaande titels vervat, indien hij daartoe grond vindt in de ernst van het begane feit, de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan” – art. 77b Sr.

Kortgezegd bepaalt dit artikel dat een minderjarige (16 tot 18 jaar) kan worden berecht op basis van het volwassenenstrafrecht. Het wordt daarom een wetsartikel met vergaande gevolgen genoemd.¹⁵ Zoals in het voorgaande hoofdstuk besproken, kan een jeugdige normaliter maar maximaal 2 jaar jeugddetentie krijgen. Art. 77b Sr maakt een uitzondering op deze regel, waardoor een sanctie op basis van het volwassenenstrafrecht kan worden opgelegd aan een minderjarige. De duur van de detentie die de minderjarige dader opgelegd krijgt kan daardoor aanzienlijk hoger worden dan het maximum van 2 jaar, zoals is gesteld in art. 77i Sr.

In 1995 is er een intensieve wijziging geweest als het gaat om art. 77b Sr.¹⁶ Een belangrijk gevolg van deze wijziging is namelijk dat het ASR makkelijker kan worden toegepast op minderjarige daders (16 tot 18 jaar). Voorheen was dit alleen mogelijk als aan beide gronden van artikel 77b Sr was voldaan (de ernst van het feit en de persoonlijkheid van de dader). De wetswijziging in 1995 heeft een grond aan art. 77b Sr toegevoegd, namelijk ‘de omstandigheden waaronder het feit is begaan’. Sinds de wetswijziging zijn de drie gronden ook niet langer cumulatief, maar alternatief geformuleerd. De wettelijke drempel voor toepassing van het ASR op minderjarige verdachten is daarmee verlaagd, omdat de rechter al op basis van één van de genoemde gronden van art. 77b Sr kan besluiten om het ASR toe te passen.

¹⁵ *Adolescentenstrafrecht in werking op 1 april 2014*, laatst bekeken op 20 juni 2016.

¹⁶ Stb. 1994, 528.

Er wordt uitgegaan van het feit dat minderjarigen in de leeftijd van 16 en 17 jaar een toegenomen strafrechtelijke verantwoordelijkheid hebben. Echter, de benadering vanuit de pedagogische beginselen van het jeugdstrafrecht blijft daarbij voorop staan. Het jeugdstrafrecht heeft een pedagogisch karakter. Dit betekent dat beslissingen en handelingen richting de verdachte, waaronder de toepassing van sancties en maatregelen, er op gericht zijn de ontwikkeling van de minderjarige verdachte te stimuleren, de minderjarige te heropvoeden, te resocialiseren en te weerhouden van een verdere criminele carrière.¹⁷ Het vorderen van het ASR ex art. 77b Sr kan enkel aan de orde zijn indien er sprake is van zeer ernstige delicten en indien de verwachting heerst dat de aard en duur van de behandeling (in het kader van het jeugdstrafrecht) onvoldoende mogelijkheden biedt om de veiligheid van de maatschappij te waarborgen.¹⁸ Verder moet aan minimaal één van de gronden zoals gesteld in art. 77b Sr zijn voldaan. Hierop wordt verder ingegaan in paragraaf 3.1.1.

3.1.1. De procedure

Het traject van het ASR begint al in een vroeg stadium van het strafproces. Om een duidelijk beeld te krijgen van alle beslismomenten en stappen van het ASR ex art. 77b Sr wordt in deze paragraaf de procedure besproken.

De politie kan iemand aanhouden op basis van een vermoeden dat iemand zich schuldig heeft gemaakt aan het plegen van enig strafbaar feit. De politie doet vervolgens onderzoek. Tijdens dit onderzoek wordt de verdachte verhoord.

Vervolgens kan de (hulp)officier van justitie de verdachte in verzekering stellen op grond van art. 57 Sv, als dit in het belang is van het onderzoek. De inverzekeringstelling is voor een duur van 3 dagen, maar kan ook met ten hoogste 3 dagen worden verlengd op grond van art. 58 Sv. Op het moment dat de (hulp)officier van justitie een verdachte in verzekering stelt maakt hij hiervan een melding bij de jeugdreclassering (hierna: JR). De JR brengt advies uit over de persoonlijkheid van de verdachte. De Raad voor de Kinderbescherming (hierna: RvdK) kan ook advies uitbrengen. De RvdK doet onderzoek op basis van de beleidsregels van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrecht (hierna: LIJ). Dit is een onderzoeksinstrument waarmee de RvdK jongeren screent die met de politie in aanraking zijn gekomen. Er wordt naar het volgende gekeken:

- **Het Algemeen Recidive Risico:** het risico op herhaling van crimineel gedrag.
- **Het Dynamisch Risico Profiel:** de mate waarin dynamische risicofactoren bijdragen aan een grotere kans op recidive.

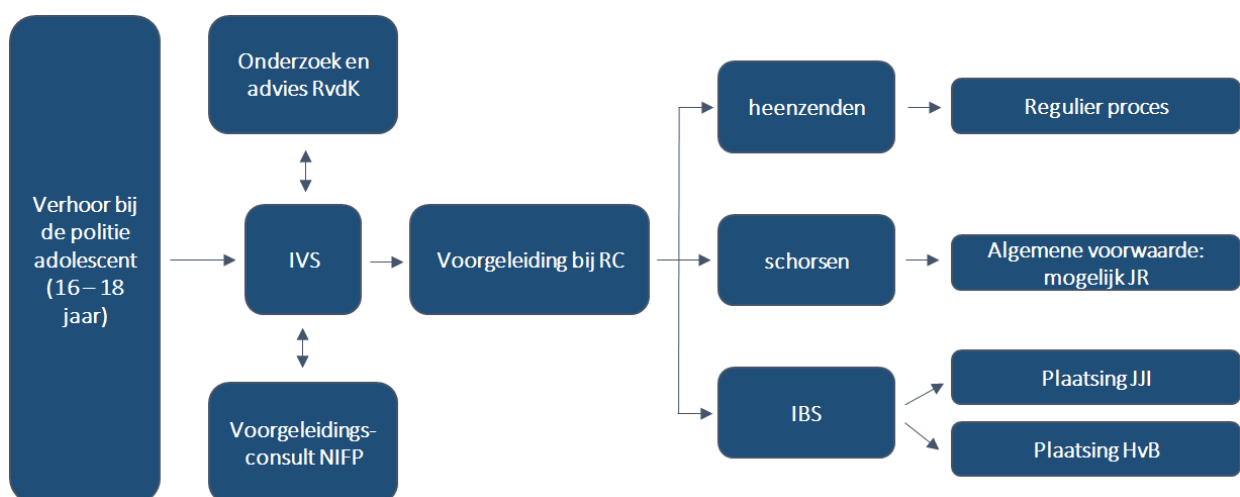
¹⁷ Stcr. 2014, 8284, p. 1.

¹⁸ Stcr. 2014, 8284, p. 3

- **Zorgsignalen:** psychosociale of psychische problemen die soms niet of nauwelijks met delictgedrag of de kans op recidive te maken hebben, maar waarvoor een jeugdige eventueel wel behandeling en/of bescherming nodig heeft.
- **Passende (gedrags)interventies:** door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies van het Ministerie van Veiligheid en Justitie erkende interventies die passen bij het recidiverisico en het dynamische risicoprofiel van de jongere.¹⁹

Met behulp van het LIJ maakt de raadsonderzoeker een analyse van de situatie van een jongere en mogelijke achterliggende problematiek die ten grondslag ligt aan het delict.²⁰ Achterliggende problematiek is bijvoorbeeld een slechte thuissituatie of omgang met verkeerde vrienden. In dit rapport wordt ook een advies gegeven ten aanzien van het al dan niet toepassen van het ASR. Daarnaast kan er ook een voorgeleidingsconsult door het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (hierna: NIFP) worden uitgevoerd. In een dergelijk voorgeleidingsconsult wordt het advies opgenomen omtrent mogelijke plaatsing in een HvB.

Vervolgens dient het Openbaar Ministerie (hierna: OM) een vordering tot inbewaringstelling in bij de rechter-commissaris (art. 63 Sv). Op grond van art. 59a Sv moet de verdachte na uiterlijk 3 dagen (6 dagen als het verlengd is met 3 dagen) worden voorgeleid aan de rechter-commissaris. De rechter-commissaris beslist over de vordering van de officier van justitie tot inbewaringstelling. De rechter-commissaris maakt tevens aan de hand van het advies van de RvdK of het NIFP een inschatting of de verdachte thuishoort in een JJI of HvB. Zie ter verduidelijking onderstaand figuur.

Figuur 1: schematische weergave van de procedure van het ASR ex art. 77b Sr tot en met de voorgeleiding.

¹⁹ Leidraad in de keten, 2012, p. 9-11.

²⁰ Leidraad in de keten, 2012, p.4-5.

Het is aan de officier van justitie om wel of niet mee te gaan met de inschatting die de rechter-commissaris maakt. De officier van justitie beslist uiteindelijk of de verdachte wordt gedetineerd in een JJI of HvB.

Uiteindelijk dagvaardt de officier van justitie de verdachte voor de terechtzitting. De officier van justitie laat dan weten of hij voornemens is het volwassenenstrafrecht te eisen.

Het is uiteindelijk aan de rechter om te beslissen of het jeugdstrafrecht of het ASR wordt toegepast op de verdachte.²¹ De rechter houdt bij het maken van de beslissing rekening met de gronden zoals opgenomen in art. 77b Sr, het standpunt van de officier van justitie, het standpunt van de advocaat, zijn eigen oordeel en de uitgebrachte rapportages en adviezen. Zie de bijlagen van dit rapport voor een schematische weergave van het ASR vanaf het begin van het proces tot aan de veroordeling.²²

3.1.2. De drie gronden van art. 77b Sr

In art. 77b Sr staan drie gronden opgenomen op basis waarvan de rechter kan beslissen om het ASR toe te passen. De gronden zijn alternatief voorgeschreven. Dit betekent dat het ASR kan worden toegepast als aan minimaal één van deze gronden is voldaan. De gronden zijn 'de ernst van het begane feit', 'de persoonlijkheid van de dader' en 'de omstandigheden waaronder het feit is begaan'. Wat deze gronden precies betekenen is niet duidelijk terug te vinden. Hieronder zal worden gepoogd de gronden nader toe te lichten.

- **De ernst van het begane feit:**

Wat betreft de ernst van het feit wordt vaak gekeken naar het maatschappelijk belang²³. Een feit is bijvoorbeeld ernstig als er sprake is van een 'geschokte rechtsorde'. Een geschokte rechtsorde houdt in dat er een strafbaar feit is gepleegd dat grote impact heeft op de maatschappij. Dit zijn veelal ook mediagevoelige zaken. Er moet rekening worden gehouden met het verlies van het slachtoffer en met de impact die het strafbare feit kan hebben op de gezinnen van zowel de dader als het slachtoffer, dan wel de samenleving.

- **De persoonlijkheid van de dader:**

De grond 'persoonlijkheid van de dader' wordt vaak aangenomen als de dader niet volledig toerekeningsvatbaar kan worden verklaard. Dit kan komen door een ziekelijke stoornis of een gebrekkige gewetensontwikkeling. Ten aanzien van het ASR wordt er bij deze grond ook gekeken naar de ontwikkelingsfase van de verdachte.²⁴ Komt de verdachte bijvoorbeeld

²¹ De Jonge en Poppens, bijlage 1, p. 8.

²² Bijlage 1.

²³ Bakker, 2006.

²⁴ Kamerstukken II 2012/13, 33 498, nr. 3, p.2.

jonger of juist ouder over dan zijn werkelijke kalenderleeftijd, en kan de verdachte al volledig de consequenties van zijn daden inzien?

- **De omstandigheden waaronder het feit is begaan:**

De grond ‘de omstandigheden waaronder het feit is begaan’ moet de overgang tussen de verschillende leeftijdscategorieën vloeiender laten verlopen. Het is bedoeld om daders die in groepsverband een strafbaar feit hebben gepleegd, waarbij zowel minderjarige als meerderjarige daders worden berecht, even zwaar te kunnen berechten. Indien er sprake zou zijn van een te strikte hantering van een leeftijdsgrens van 18 jaar, kan dit tot gevolg hebben dat er bij het opleggen van een straf grote onderlinge verschillen ontstaan, terwijl meer gelijkheid in de berechting aangewezen zou zijn, gelet op de gegeven omstandigheden en gezien ieders aandeel in het plegen van het strafbare feit.²⁵

3.2 Het ASR ex. art. 77c Sr

“Ten aanzien van de jongvolwassene die ten tijde van het begaan van het strafbaar feit de leeftijd van achttien jaren doch nog niet die van drieëntwintig jaren heeft bereikt, kan de rechter, indien hij daartoe grond vindt in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan, recht doen overeenkomstig de artikelen 77g tot en met 77hh”- art. 77c Sr.

Samenvattend bepaalt dit artikel dat een meerderjarige dader (18 tot 23 jaar) volgens het jeugdstrafrecht kan worden berecht.²⁶ In 2014 is de laatste wetswijziging geweest en sindsdien geldt dus het ASR zoals wij dat nu kennen.²⁷ De grootste verandering die toen heeft plaatsgevonden is de verruiming van de leeftijdsgrens tot waar de rechter een jongvolwassene volgens het jeugdstrafrecht kan veroordelen van 21 naar 23 jaar. De nieuwe wet is onder andere bedoeld om maatwerk te kunnen bieden aan meerderjarige adolescenten. Toepassing van het jeugdstrafrecht heeft voornamelijk tot doel om meer recht te doen aan de ontwikkelingsleeftijd van de jongvolwassen dader. Het jeugdrecht bezit namelijk, blijkens de wetsgeschiedenis, naast een rechtsbeschermend element, ook een pedagogisch element, dat niet wettelijk verankerd is.²⁸

Omdat niet iedereen zich (psychologisch gezien) in hetzelfde tempo ontwikkelt kan het voorkomen dat een jongvolwassene wel op basis van zijn kalenderleeftijd meerderjarig en dus volwassen is, maar geestelijk gezien nog niet ‘volwassen’ kan worden genoemd. Er kan daarom aanleiding zijn om het

²⁵ Kamerstukken II 2012/13, 33 498, nr. 3, p.18.

²⁶ *Nieuwsbrief adolescentenstrafrecht nr. 3*, laatst bekeken op 20 juni 2016.

²⁷ Stb. 2013, 485.

²⁸ Kamerstukken II 1991/92, 21 327, nr. 6, p. 5 (MvA).

jeugdstrafrecht toe te passen. De officier van justitie beoordeelt voor zo ver mogelijk zo vroegtijdig in het proces, op basis van het advies van de reclassering, met eventueel informatie van de RvdK of er aanleiding is voor verder onderzoek en advies in verband met de toepassing van het jeugdstrafrecht.

In 2014 is er een onderzoek uitgevoerd om ASR indicatiecriteria te ontwikkelen voor deskundigen. Hieruit is een landelijke wegingslijst voortgekomen, die deskundigen handvatten biedt als zij moeten beoordelen of het ASR moet worden toegepast.²⁹ De wegingslijst wordt door het NIFP, de reclassering en de RvdK gebruikt om advies te geven bij voorgeleidingen. Als de volgende criteria van de wegingslijst van toepassing zijn wordt er geadviseerd om het jeugdstrafrecht toe te passen:

- de verdachte is verstandelijk beperkt;
- de verdachte kan de risico's van zijn handelingen nauwelijks inschatten;
- de verdachte kan zijn eigen gedrag niet goed inschatten;
- de verdachte komt jonger over dan zijn/haar kalenderleeftijd;
- pedagogische aanpak van de verdachte is noodzakelijk/mogelijk;
- hulpverlening aan het gezin van de verdachte is noodzakelijk;
- de verdachte heeft groepsgericht leefklimaat nodig;
- de verdachte neemt actief deel in zijn gezin.³⁰

De wegingslijst bevat ook criteria voor contra-indicatie jeugdstrafrecht. Indien die criteria van toepassing zijn wordt er geen jeugdstrafrecht geadviseerd. Hierbij wordt voornamelijk gekeken of:

- de verdachte een strafblad heeft;
- er een toename in de ernst van de delicten is;
- de verdachte psychopathische trekken heeft;
- een pedagogische aanpak niet mogelijk is;
- de verdachte jeugdige gedetineerden negatief zou kunnen beïnvloeden.

Wanneer er wordt besloten om de verdachte middels het ASR te bestraffen en er wordt een gevangenisstraf opgelegd, dan gaat de veroordeelde naar een JJI. Een JJI is een inrichting die bestemd is voor minderjarigen. In art. 8, eerste lid, onder a, BJJ is beschreven dat een JIJ ook bedoeld is voor meerderjarigen die de leeftijd van 23 jaar nog niet bereikt hebben. Het gaat om verdachten voor wie door de rechter-commissaris een bevel tot voorlopige hechtenis heeft gegeven en waarbij de officier van justitie voornemens is om het ASR te vorderen.³¹

²⁹ Kempes & Vogelvang 2014, p. 45-52

³⁰ Kempes en Vogelvang 2014, p. 46.

³¹ Eerste Kamer, vergaderjaar 2012-13, 33 498, A, p. 10

3.2.1. De procedure

Het traject van het ASR begin al in een vroeg stadium van het strafproces. Om een duidelijk beeld te krijgen van alle beslismomenten en stappen van het ASR ex art. 77c Sr wordt in deze paragraaf de procedure besproken. De regels voor aanhouding en in verzekeringstelling zijn voor minderjarige en meerderjarige verdachten hetzelfde. De procedure tot aan de in verzekeringstelling is dus gelijk aan de procedure zoals geschetst in paragraaf 3.1.1..

Op het moment dat een meerderjarige verdachte in verzekering wordt gesteld maakt de officier van justitie hiervan een melding bij de reclassering. De reclassering maakt een vroeghulprapport op, door een Quicksan of RISc af te nemen bij de verdachte.³² In dit rapport wordt een advies gegeven voor de officier van justitie en rechter-commissaris over de toepassing van het ASR. Als er sprake is van aanwijzingen van psychopathologie bij de verdachte (psychische ziekte), is er een gedragsdeskundig oordeel nodig. Het NIFP kan onderzoeken of er inderdaad sprake is van psychopathologie bij de verdachte.³³ Een tweede moment waarop het OM advies kan inwinnen is voor een zitting. Dit advies kan worden ingewonnen bij de reclassering of bij een gedragsdeskundige (bijvoorbeeld: NIFP). Samenvattend zijn er twee momenten in het strafproces waarop advies kan worden ingewonnen: voor een beoordeling over de voorlopige hechtenis en voor de zitting.

Het OM dient een vordering tot inbewaringstelling in. In de vordering kan de officier van justitie aangeven dat hij voornemens is om het ASR toe te passen. Een plaatsing in een JJI is dan het uitgangspunt (art. 63, vijfde lid jo. art. 493, derde lid Sv).

Enkele criteria die van belang zijn in de afweging of het jeugdstrafrecht moet worden toegepast zijn onder meer dat:

- de verdachte nog naar school gaat;
- de verdachte bij ouders thuis woont;
- de verdachte begeleiding nodig heeft in verband met een (licht) verstandelijke beperking;
- de verdachte open staat voor begeleiding en een meer opvoedkundige aanpak.³⁴

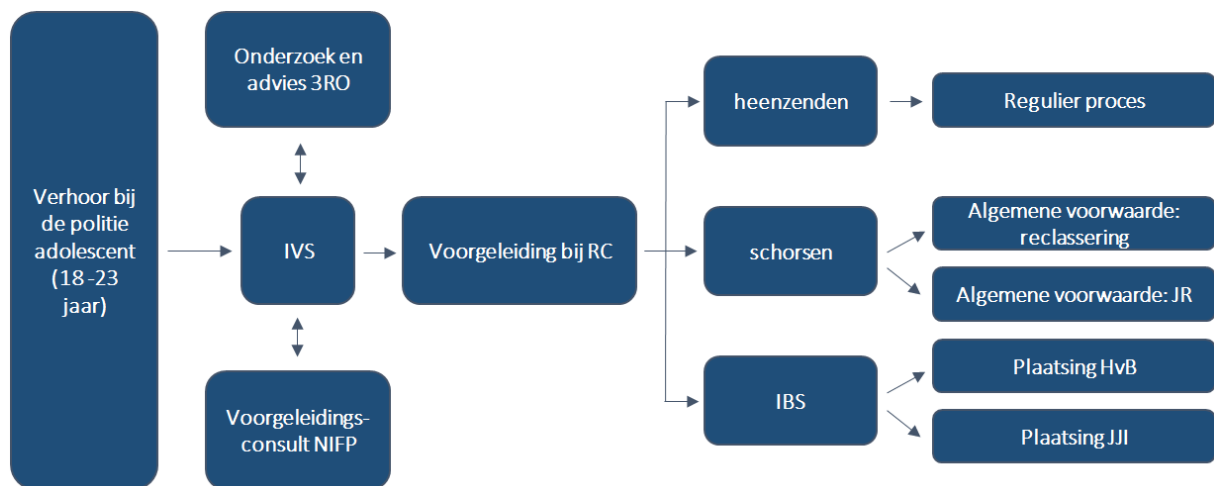
De rechter-commissaris beslist dan of er een bevel tot bewaring voor de duur van 14 dagen zal worden afgegeven. Voorts maakt de rechter-commissaris aan de hand van het rapport/advies een inschatting over toepassing van het ASR.

De officier van justitie beslist uiteindelijk of hij toepassing van het ASR zal vorderen en beslist waar de verdachte zal worden gedetineerd (JJI of HvB).³⁵ Zie ter verduidelijking onderstaand figuur.

³² Poppens en De Jonge 2014, p.8.

³³ Poppens en de Jonge 2014, p.7.

³⁴ Stcr. 2014, 8284, p. 3.

Figuur 2: schematische weergave van de procedure van het ASR ex art. 77c Sr tot en met de voorgeleiding.

Wanneer een meerderjarige verdachte wordt gedagvaard en er zijn geen voornemens om hem te vervolgen met het ASR, maar met het volwassenenstrafrecht, dan is hij niet verplicht om aanwezig te zijn op/tijdens de zitting. Ook de ouders van de verdachte hoeven niet aanwezig te zijn. Echter, indien de officier van justitie in de dagvaarding zet dat hij het ASR wil laten toepassen is de verdachte wel verplicht om in persoon te verschijnen op de zitting op grond van art. 260, zesde lid, Sv. Het is uiteindelijk aan de rechter om te beslissen of het jeugdstrafrecht of het ASR wordt toegepast op de verdachte.³⁶ De rechter houdt bij het maken van de beslissing rekening met het standpunt van de officier van justitie, het standpunt van de advocaat, zijn eigen oordeel en de uitgebrachte rapportages en adviezen. Zie de bijlagen van dit rapport voor een schematische weergave van het ASR vanaf het begin van het proces tot aan de veroordeling.³⁷

3.2.2. de twee gronden van art. 77c Sr

In art. 77c Sr staan twee gronden opgenomen op basis waarvan de rechter kan beslissen om het ASR toe te passen. De gronden zijn alternatief voorgeschreven. Dit betekent dat het ASR kan worden toegepast als aan minimaal één van deze gronden is voldaan. De gronden zijn: 'de persoonlijkheid van de dader' en 'de omstandigheden waaronder het feit is begaan'. Deze gronden zijn in paragraaf 3.1.2. al nader toegelicht. Ten aanzien van het ASR kan het ook voorkomen dat de rechter juist op basis van één van de gronden van mening is dat art. 77c Sr niet moet worden toegepast. Als de rechter namelijk vindt dat de verdachte een volwassen indruk geeft en de verdachte de gevolgen van zijn daden goed kan inzien, betekent dit dat de rechter op basis van de persoonlijkheid van de dader ervoor kiest om art. 77c Sr niet toe te passen.

³⁵ Stb. 2013, 485.

³⁶ Poppens en de Jonge 2014, bijlage 1, p. 8.

³⁷ Bijlage 1.

Hoofdstuk 4: De invloed van het adolescentenstrafrecht

In dit hoofdstuk zal worden besproken wat de gevolgen zijn van het al dan niet toepassen van het ASR op minderjarige en meerderjarige verdachten. Hierdoor zal deelvraag 3 worden beantwoord.

Allereerst zal er worden ingegaan op de gevolgen van het ASR ex art. 77b Sr, vervolgens zal er worden ingegaan op de gevolgen van het ASR ex. art. 77c Sr.

4.1. De invloed van het ASR ex art. 77b Sr

Jongeren nemen een speciale positie in binnen het strafrecht, dat blijkt alleen al uit titel 8a van het wetboek van Strafrecht. Het jeugdstrafrecht zoals wij dat nu kennen bevat een opvoedend element.³⁸

De toekomst van de jongeren staat meer centraal in het jeugdstrafrecht dan in het volwassenenstrafrecht. Het volwassenenstrafrecht wordt bij hoge uitzondering op minderjarigen toegepast.³⁹ De hoofdgedachte van het jeugdstrafrecht is dat jongeren zich nog moeten ontwikkelen en gevormd kunnen worden. Strenger straffen van jongeren zou voorbij gaan aan het primaire doel van het jeugdstrafrecht.

Als er toch wordt gekozen voor toepassing van art. 77b Sr dan betekent dit dat het sanctiepakket zoals omschreven in de artikelen 77g tot en met 77gg Sr buiten beschouwing wordt gelaten. Op dat moment zal de minderjarige worden berecht conform het volwassenenstrafrecht. Er kan worden gekozen om de minderjarige veroordeelde te plaatsen in een gevangenis voor meerderjarige daders. Daar komt de minderjarige in aanraking met veelplegers, geharde en gewelddadige criminelen. De sfeer in een gevangenis is anders, harder, dan in een JJI. De veroordeelde kan hierdoor nadelig worden beïnvloed. Uit neurobiologisch onderzoek blijkt dat de hersenrijping in sommige gevallen doorgaat tot het 25^e levensjaar.⁴⁰ Omdat er nog geen sprake is van een volledige hersenrijping bij minderjarigen, zijn deze nog beïnvloedbaar. Dit kan tot gevolg hebben dat de minderjarige terechtkomt in een neerwaartse spiraal. In paragraaf 4.2. zal hier dieper op worden ingegaan.

Toepassing van art. 77b Sr heeft geen invloed op de vraag door welke rechter de minderjarige zal worden berecht. De kinderrechter beslist namelijk over de op te leggen straf en over de vraag of het ASR moet worden toegepast.⁴¹

³⁸ Stcrt. 2014, p.1.

³⁹ Vogelvang en Kempes 2014, p. 5.

⁴⁰ Crone, 2008, p. 25.

⁴¹ Het adolescentenstrafrecht, aanpak met perspectief 2014, p.18.

4.2. De invloed van het ASR ex art. 77c Sr

Toepassing van art. 77c Sr kan bij personen die ten tijde van het plegen van het strafbare feit de leeftijd van 18 jaar, maar nog niet de leeftijd van 23 jaar hadden. Het ASR houdt in dat er niet wordt gekeken naar de kalenderleeftijd van de dader, maar dat er wordt gekeken naar de ontwikkeling waarin de dader zich bevindt. Door middel van het ASR kan een dader straffen en maatregelen opgelegd krijgen die passen bij zijn ontwikkelingsfase.⁴² Indien de rechter het ASR van toepassing verklaard, gelden de bijzondere bepalingen voor jeugdigen en jongvolwassenen (titel 8a Sr). Gevolg hiervan is dat de verdachte anders wordt benaderd en een andere aanpak krijgt.

Het kan voorkomen dat een jongvolwassene wordt voorgeleid op vordering van de officier van justitie ter inbewaringstelling aan de rechter-commissaris, terwijl er geen voornemen is van de officier van justitie tot toepassing van art. 77c Sr.⁴³ Een jongvolwassene komt dan vervolgens terecht in het HvB, terwijl hij of zij eigenlijk beter in voorarrest had kunnen zitten in een JJI. Als er inderdaad sprake is van een jongvolwassene, waarbij kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een achterstand in de ontwikkelingsfase, dan kan voorarrest in een HvB nadelig uitpakken. Dat heeft te maken met het volgende: zolang het brein van een jongvolwassene nog niet volledig is ontwikkeld, is de jongvolwassene beïnvloedbaar en kunnen externe factoren invloed hebben op zijn of haar gedrag, aldus Crone.⁴⁴ Uit wetenschappelijke hoek wordt een harde scheidslijn tussen de adolescentie en volwassenheid steeds meer bekritiseerd. Neurobiologisch onderzoek toont aan dat rijping van de hersenen in ieder geval niet bij alle jongeren is voltooid als ze 18 jaar oud zijn geworden. Er is vastgesteld dat jongeren de consequenties van hun handelen op de lange termijn pas rond hun 24^e levensjaar kunnen overzien (o.a. Gur, 2005; Crone, 2008). Criminoloog Sutherland gaat er in zijn differentiële-associatietheorie van uit dat crimineel gedrag geleerd wordt in interactie met andere personen. Net zoals vrijwel iedere andere vaardigheid, wordt delinquent gedrag dus in de omgang met anderen geleerd. Hij stelt dat een grotere blootstelling aan criminele gedragspatronen, meestal via de omgang met delinquenten, ervoor zorgt dat iemand een grotere kans heeft om delinquent gedrag te ontwikkelen. Het onderhouden van 'negatieve' vriendschapsrelaties vormt aldus een belangrijke verklaring voor het plegen van delinquent gedrag van jongeren.⁴⁵ Zoals een oud Hollands gezegde het al zei: "Waar je mee omgaat word je mee besmet". Als een verdachte in het HvB terecht komt, dan komt deze doorgaans veel in aanraking met dit soort 'criminele gedragspatronen'. Dit is dus nadelig omdat de kans groot is dat hij of zij deze gedragspatronen zal overnemen, aldus Sutherland, maar

⁴² Kamerstukken II 2012/13, 33 498, nr. 3, p.2.

⁴³ Nieuwsbrief adolescentenstrafrecht nr. 6, laatst bekeken op 20 juni 2016.

⁴⁴ Crone, 2008, p. 25.

⁴⁵ Sutherland e.a., 1992.

daarnaast is de jongvolwassene extra gevoelig voor dit soort invloeden omdat het brein nog niet helemaal is uit ontwikkeld, aldus Crone. Dat een jongvolwassene nog beïnvloedbaar is door externe factoren blijkt ook uit een studie van Walsh en Beaver.⁴⁶ Zij zijn tot de conclusie gekomen dat, ook al is het gedrag in zekere mate genetisch bepaald, de omgeving toch invloed heeft op de mate waarin het genetisch potentieel tot uiting komt⁴⁷. Uit hun studie blijkt dat de mens op jonge leeftijd nog door de omgevingsfactoren veranderbaar is, maar dat dat afneemt naarmate je ouder wordt. Terugkomend op het plaatsen van een jongvolwassene in een HvB: ook op basis van de studie van Walsh en Beaver kan worden geconcludeerd dat jongvolwassenen in een HvB nadelig kunnen worden beïnvloed. Jongvolwassenen zijn volgens hen nog beïnvloedbaar en veranderbaar door omgevingsinvloeden. In een HvB is zeker sprake van dergelijke omgevingsinvloeden, namelijk contact met volwassenen, geharde criminelen. Het dus van uiterst belang dat er tijdig en juist wordt besloten over het toepassen van art. 77c Sr. Gezien de kwetsbaarheid van jongvolwassenen kan een voorlopige hechtenis of detentie nadelig uitpakken indien dit plaatsvindt in een gevangenis voor meerderjarige daders.

⁴⁶ Walsh en Beaver, 2009.

⁴⁷ J. van Dijk, W. Huisman en P. Nieuwbeerta, 2014, p. 132.

Hoofdstuk 5: De advocatuur en het adolescentenstrafrecht

In dit hoofdstuk zal deelvraag 4: ‘de mogelijkheden voor de advocaat om toepassing van het ASR te realiseren voor de zitting’ aan orde komen. Allereerst zal de rol van de advocaat in het traject van het ASR worden besproken. Dit is van belang om te weten te komen op welke momenten de advocaat contact heeft met zijn cliënt en op welke momenten de advocaat in contact komt met de rechtelijke macht. Er zal verder worden ingegaan op wet- en regelgeving. Ook de kamerstukken en de toelichting op de wetswijziging van het ASR zal grondig worden bestudeerd.

5.1. De rol van de advocaat

In Nederland is een verdachte krachtens art. 28 Sv bevoegd om zich te laten bijstaan door een advocaat. Dit is in strafzaken in eerste aanleg en hoger beroep echter niet verplicht. Het achterliggende idee hierbij is dat iedereen zichzelf mag verdedigen. Als een verdachte kiest om zich wel te laten bijstaan door een advocaat, dan adviseert, bemiddelt, onderhandelt en procedeert de advocaat over juridische zaken. Een advocaat behartigt de juridische belangen.

De rol van de advocaat in strafzaken begint vanaf het moment van aanhouding door de politie. Zowel minderjarige als meerderjarige verdachten hebben recht op consultatiebijstand.⁴⁸ De consultatiebijstand bestaat uit een gesprek van de verdachte met zijn advocaat, dat plaatsvindt op het politiebureau voorafgaand aan het eerste inhoudelijke verhoor van de verdachte.⁴⁹ Sinds 1 maart 2016 hebben alle verdachten recht op bijstand van een advocaat tijdens het politieverhoor.⁵⁰

De advocaat heeft op de volgende momenten in ieder geval contact met de verdachte:

- na de piketmelding tijdens het piketgesprek;
- tijdens het politieverhoor;
- voor en tijdens de voorgeleiding aan de rechter-commissaris ter invezekeringstelling (art. 57 Sv) en inbewaringstelling (art. 63 Sv);
- voor en tijdens de behandeling door de raadkamer voor de beslissing over de gevangenhouding (art. 65 Sv);
- voor en tijdens de behandeling door de raadkamer voor een verlening van de gevangenhouding (art. 66 Sv);
- tijdens de zitting in eerste aanleg (pro forma zitting (art. 282 Sv) of inhoudelijke behandeling.

⁴⁸ Stcr. 2016, 8884.

⁴⁹ *Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor*, laatst bekeken op 6 juni 2016.

⁵⁰ ECLI:NL:HR:2015:3608.

De advocaat mag de verdachte tijdens de voorlopige hechtenis bezoeken om het strafdossier door te nemen en om de verdachte voor te bereiden op de voorgeleiding(en), de raadkamer(s) en de zitting van de rechtbank. Tijdens deze contactmomenten krijgt de advocaat een goed beeld van de verdachte. De advocaat krijgt inzicht in de persoonlijkheid van verdachte. Heeft de verdachte spijt van wat hij heeft gedaan? Heeft de verdachte de consequenties van zijn daden kunnen overzien? En komt de verdachte jonger of ouder of dan zijn kalenderleeftijd? De antwoorden op deze vragen vormen een beeld van de verdachte. Zo kan ook het beeld ontstaan dat de advocaat van mening is dat het ASR moet worden toegepast omdat zijn cliënt nog niet volwassen overkomt.

5.2. De mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het ASR te realiseren

Zoals in hoofdstuk 3 aan de orde is gekomen, kan de officier van justitie bij de inbewaringstelling al aangeven of het ASR zal worden toegepast (art. 63, vijfde lid, Sv). Dit heeft invloed op de vraag waar de voorlopige hechtenis zal plaatsvinden (JJI of HvB).⁵¹ Kijkend in het wetboek van strafrecht en wetboek van straffordering kan worden geconcludeerd dat de advocaat geen grondslag wordt geboden om toepassing van het ASR te verzoeken tijdens de voorgeleiding bij de rechter-commissaris, noch de mogelijkheid wordt geboden om op enig moment (voorafgaande aan de terechtzitting) te verzoeken om toepassing van het ASR. Ook uit de kamerstukken komt niet naar voren dat de advocaat toepassing van het ASR kan verzoeken vóór de terechtzitting.

In de zesde nieuwsbrief over het ASR liet mr. R van de Water, rechter-commissaris in Amsterdam, zich uit over het ASR. Hij vertelde in deze nieuwsbrief het volgende:

“Met mijn ervaring van 10 jaar jeugdstrafrecht zie ik in de voorgeleiding elke week wel een paar jongvolwassenen bij mij langskomen waarbij ik mij afvraag waarom er geen voornemen 77c Sr van de officier van justitie ligt. Een aantal keren heb ik contact gezocht met de zaaks officier van justitie. Dat heeft in een tweetal zaken ook daadwerkelijk geleid tot een plaatsing in een JJI.”⁵²

Uit dit citaat kan worden afgeleid dat het dus wel voorkomt dat meerderjarige verdachten worden voorgeleid aan de rechter-commissaris, maar dat er geen voornemen ASR is van de officier van justitie. Dit is dan een gemiste kans voor de verdachte. In casu heeft de rechter-commissaris contact gezocht met de officier van justitie. In een aantal gevallen leidde dit tot een voornemen van ASR en dus plaatsing in een JJI.

⁵¹ Stb. 2013, 485.

⁵² Nieuwsbrief adolescentenstrafrecht nr. 6, p. 3.

Er is geen wettelijke grondslag voor de advocaat om ASR te verzoeken bij de voorgeleiding. Wel staat in art. 63, vierde lid, Sv dat een verdachte bevoegd is om zich te laten bijstaan door een advocaat tijdens het verhoor bij de rechter-commissaris. In de tweede volzin staat dat de advocaat op dat moment in de gelegenheid wordt gesteld om namens zijn cliënt de nodige opmerkingen te maken. Wat er nu precies wordt bedoeld met 'bijstaan' en 'de nodige omkeringen' wordt niet nader toegelicht. Onder 'bijstaan' wordt in het algemeen verstaan: het geheel van activiteiten dat de raadsman ten behoeve van de verdediging en de belangenbehartiging van zijn cliënt in het strafproces verricht. Hieronder valt: de rechts- en procespositie van de cliënt bewaken, cliënt voorlichten en adviseren, met het OM onderhandelen en op zittingen en daarbuiten alles naar voren brengen dat ten voordeel van de cliënt strekt.⁵³ Nu toepassing van het ASR ex art. 77c Sr zeker in het voordeel van zijn cliënt strekt kan de advocaat dit dus naar voren brengen. Tijdens het contactmoment met de rechter-commissaris kan de advocaat zijn zorgen uiten ten aanzien van zijn cliënt. De advocaat mag de nodige opmerkingen maken tijdens de voorgeleiding bij de rechter-commissaris. De advocaat kan dus aangeven dat er mogelijk sprake is van een jongvolwassen verdachte, waarop het ASR van toepassing moet worden verklaard. Toepassing van het ASR is in het voordeel van zijn cliënt en dus valt het ook onder 'bijstand' van de advocaat. Het is dan aan de rechter-commissaris om hier wat mee te doen, of hij dus contact opneemt met de officier van justitie of niet.

Op de terechtzitting kan een advocaat verzoeken om toepassing van het ASR.⁵⁴ Uit de memorie van toelichting blijkt dat als de rechter besluit om het ASR wel of niet van toepassing te verklaren hij in zijn vonnis aandacht moeten besteden aan de door hem gemaakte afweging (art. 359, vijfde lid, Sv). Reden voor toepassing van het ASR vindt de rechter in de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het feit is begaan. Ook afwijzing van het verzoek tot toepassing van het ASR ex art. 77c Sr dient in elk geval in de strafmotivering tot uitdrukking te komen. Als het verzoek is gegoten in de vorm van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt zal het motiveringsvoorschrift van art. 359, tweede lid, Sv een expliciete stellingname van de rechter verlangen. De Hoge Raad heeft in haar arrest 'hennepkwekerij' besloten dat als de rechter afwijkt van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt van de verdediging of van het Openbaar Ministerie, de beslissing dienaangaande nader moet zijn gemotiveerd.⁵⁵ Als een advocaat tijdens de terechtzitting verzoekt om toepassing van het ASR dan kan hij dit het beste doen in de vorm van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt. De advocaat heeft dan de garantie dat de rechter het verzoek kritisch beoordeeld en indien er sprake is

⁵³ Spronken en Dieben, 2002 – heden, p. 6.

⁵⁴ Verpalen 2014-2016, p. 2.

⁵⁵ ECLI:NL:HR:2006:AU9130

van een afwijzing van het verzoek zal de rechter gemotiveerd moeten aangeven wat de redenen voor de afwijzing zijn. Een standpunt is uitdrukkelijk onderbouwd als er sprake is van:

- een duidelijk standpunt;
- een deugdelijk beargumenteerd standpunt;
- een ondubbelzinnige conclusie.

Strikt genomen zijn er formeel dus geen mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het ASR te verzoeken vóór de terechtzitting. Informeel kan de advocaat zijn standpunt over het al dan niet toepassen van het ASR wel kenbaar maken aan de rechter-commissaris tijdens de voorgeleiding ter in verzekeringstelling en/of in bewaringstelling, nu een dergelijk standpunt valt onder 'bijstand van de advocaat'. Op de terechtzitting zelf kan een advocaat dus wel verzoeken om toepassing van het ASR. Dit dient dan te worden gedaan in de vorm van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt. De rechter zal over dit verzoek moeten beslissen. De beslissing over het wel of niet toepassen van het ASR wordt gemotiveerd opgenomen in het vonnis van de rechter.

Hoofdstuk 6: Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoeksrapport gepresenteerd. Voor dit rapport is gebruik gemaakt van een jurisprudentieonderzoek. In totaal zijn er 38 uitspraken geanalyseerd. Allereerst zullen de resultaten worden besproken van de geanalyseerde zaken waarin de rechter besloot om het ASR ex art. 77b Sr wel toe te passen en vervolgens de geanalyseerde zaken waarin de rechter besloot om dit artikel niet toe te passen. Hiermee wordt antwoord gegeven op deelvraag 5 en 6. Daarna wordt ingegaan op de resultaten van de geanalyseerde zaken waarin de rechter besloot om het ASR ex art. 77c Sr wel toe te passen en als laatste de geanalyseerde zaken waarin de rechter besloot om dit artikel niet toe te passen. Met deze resultaten worden de laatste 2 deelvragen van dit rapport besproken, namelijk deelvraag 7 en 8.

6.1. Toepassing van art. 77b Sr

Ten aanzien van het toepassen van art. 77b Sr zijn 9 relevante uitspraken gevonden. In de bijlagen van dit rapport zijn deze uitspraken in een tabel terug te vinden.⁵⁶ Een uitleg van de tabel is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. De 9 uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van een vijftal topics:

1. de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit;
2. de persoonlijkheid van de verdachte;
3. de ernst van het strafbare feit;
4. de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan;
5. de voor de rechter beschikbare bronnen.

De leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit

Ten aanzien van de topic ‘de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit’ kan worden gesteld dat in 6 van de 9 uitspraken de verdachten in kwestie 17 jaar oud waren. Bij de overige zaken werd enkel vermeld dat de verdachte minderjarig was ten tijde van het plegen van de strafbare feiten, of dat de verdachte deels minderjarig was en deels meerderjarig. Er kan dus worden gesteld dat de meeste verdachten al bijna meerderjarig waren. Zoals onderstaand citaat weergeeft kan de rechter hier wel rekening mee houden als hij een oordeel moet vormen over toepassing van het ASR.

“Daarbij weegt de rechtbank mee dat de verdachte ten tijde van het in de zaak met parketnummer 09/808830-14 onder 1 bewezen verklaarde feit nagenoeg de leeftijd van achttien jaar had bereikt.”⁵⁷

⁵⁶ Bijlage 2: Toepassing van art. 77b Sr.

⁵⁷ ECLI:NL:RBDHA:2015:6053

De persoonlijkheid van de verdachte

Uit de bevindingen komt naar voren dat de grond ‘de persoonlijkheid van de verdachte’ in 78% van de uitspraken is aangemerkt als grond die toepassing van het ASR rechtvaardigde. Deze grond werd vaak aangenomen als er sprake was van een verdachte die een volwassen indruk gaf, als de verdachte eerder met politie en justitie in aanraking was gekomen, maar ook werd deze grond aangenomen indien de verdachte geen openheid van zaken gaf, dus op basis van de proceshouding.

Er wordt door deskundigen onderzocht of een pedagogische aanpak nog passend kan zijn. Op deze vraag kan antwoord worden gegeven door inzicht te krijgen in de persoonlijkheid van de verdachte. Antwoorden op vragen als: ‘staat de verdachte nog open voor hulpverlening?’ en ‘is verdachte nog positief beïnvloedbaar?’ kunnen helpen bij het bepalen of pedagogische aanpak passend is. Indien er wordt geconcludeerd dat dit niet het geval is, wordt er overgegaan tot het opleggen van een volwassenenstraf, zoals in onderstaand citaat is te lezen.

“Zowel bij zijn ouders als ook bij de jeugdreclassering wordt gesignaleerd dat hun mogelijkheden om het gedrag van de verdachte aan te sturen, uitgeput zijn. Er is sprake van een jarenlange justitiële voorgeschiedenis en de verdachte heeft als jeugdige veel hulpverlening en begeleiding gehad, hetgeen weinig effect heeft gesorteerd. De conclusie kan getrokken worden dat toepassing van de pedagogische aanpak niet langer haalbaar/passend is voor de verdachte.”⁵⁸

De ernst van het feit

Uit de analyse van de uitspraken komt naar voren dat bij alle zaken sprake was van een (zeer) ernstig strafbaar feit. In alle zaken is dan ook sprake geweest van een oplegging van een vrijheidsbenemende straf. Er kan dus worden geconcludeerd dat de grond ‘de ernst van het feit’ van doorslaggevende aard is als de rechter moet beslissen over de vraag of het volwassenenstrafrecht zal worden toegepast op een minderjarige verdachte. De ernst van het strafbare feit is één van de in art. 77b Sr gestelde gronden. Onderstand citaat geeft weer hoe de rechter de overweging maakt of er sprake is van een ernstig en volwassen feit.

“De gewelddadige overval op een alleenstaande man van 73 jaar oud, is een ernstig en volwassen misdrijf. De verdachte heeft een leidende rol bij de overval gehad. Verdachte heeft met het plegen van deze feiten getoond dat hij bereid en in staat is om op meedogenloze wijze ernstig inbreuk te maken op andermans lichamelijke integriteit, privésfeer en eigendom. De rechtbank is van oordeel dat de ernst van de bewezen verklaarde feiten geen andere strafmodaliteit dan een gevangenisstraf toelaat.”⁵⁹

⁵⁸ ECLI:NL:RBDHA:2015:6053

⁵⁹ ECLI:NL:RBDHA:2014:16227

Er werd gesproken over een ernstig feit als er door verdachte op een berekende, koelbloedige en planmatige wijze had gehandeld.

De omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan

Alleen op basis van de grond 'de ernst van het feit' had de rechter al in alle zaken kunnen besluiten om het ASR van toepassing te verklaren, nu de gronden in art. 77b Sr alternatief staan voorgeschreven. Echter, in 67 % van de zaken stelde de rechter ook vast dat de omstandigheden waaronder het feit was begaan, toepassing van het ASR rechtvaardigden. Omstandigheden van het feit werden vaak gevonden in het gegeven dat de verdachte een strafbaarheid had gepleegd in vereniging.

“Met ‘de omstandigheden waaronder het feit is begaan’ heeft de wetgever, zo blijkt uit de memorie van toelichting, onder andere voor ogen gehad dat bij hetzelfde feit meerder- en minderjarige daders betrokken kunnen zijn. Om in die gevallen ‘gelijkwaardige’ straffen op te kunnen leggen is de mogelijkheid om in die gevallen het meerderjarigenstrafrecht toe te passen opgenomen. Van een dergelijke situatie is hier ook sprake. In dit geval zou dus, zowel op grond van de ernst van de feiten als op grond van de omstandigheden van het geval, besloten kunnen tot worden tot toepassing van het meerderjarigenstrafrecht.”⁶⁰

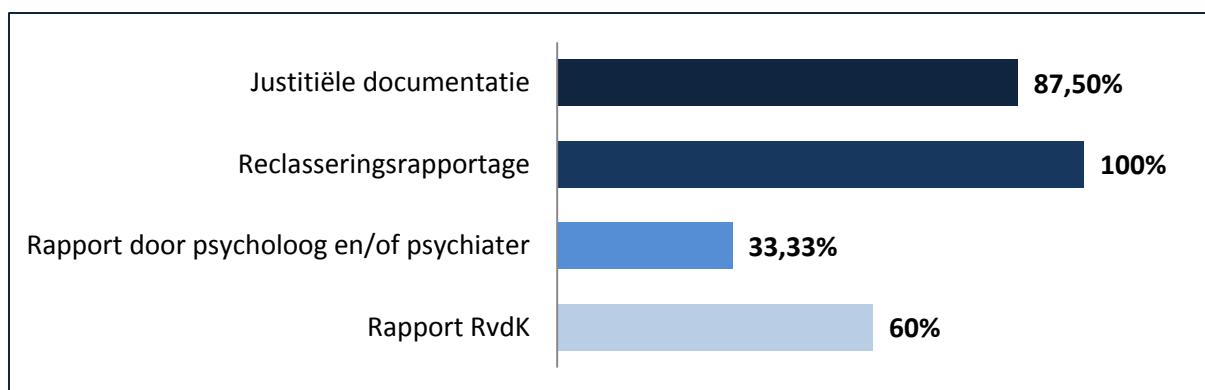
Opmerkelijk is dat de rechter in het merendeel van de zaken alle gronden van art. 77b Sr aanwezig achtte waarop de rechter besloot om over te gaan tot het toepassen van het ASR. De voorzichtige conclusie kan daarom worden getrokken dat op basis van praktijkonderzoek kan worden gesteld dat toepassing van art. 77b Sr alleen bij uitzondering gebeurt. Namelijk enkel als er aan (bijna) alle gronden van art. 77b Sr is voldaan.

De voor de rechter beschikbare bronnen

Omdat het toepassen van het volwassenenstrafrecht op een minderjarige verdachte zeer ingrijpend is, is het ook niet verbazend dat er in bijna alle zaken uitvoerig over de verdachte werd gerapporteerd. Om te kunnen onderzoeken welke bronnen het meest worden gebruikt in de beslissing om het ASR toe te passen, is in de bijlage⁶¹ aangegeven welke bronnen door de rechtbank of het gerechtshof zijn gebruikt. In onderstaand figuur (figuur 3) is een overzicht te zien met de percentages van bronnen die het meest zijn gebruikt.

⁶⁰ ECLI:NL:RBGEL:2014:1021

⁶¹ Bijlage 2.

Figuur 3: Percentages van geraadpleegde bronnen die zijn gebruikt

Zoals in figuur 3 te zien is, kijkt de rechter vaak naar de justitiële documentatie van verdachte en baseert daar ook zijn beslissing op. Het justitiële verleden zegt veel over de persoonlijkheid van een verdachte. Als er sprake is van een uitgebreid justitieel verleden en de verdachte wordt thans weer verdacht van het plegen van een strafbaar feit, dan kan worden geoordeeld dat de eerdere veroordelingen kennelijk geen preventieve werking hebben gehad. Verder is in bovenstaand figuur te zien dat in alle zaken waar een reclasseringsrapportage is aangehaald, de rechtbank het advies van de reclassering heeft gevolgd. In een reclasseringsrapportage worden de persoonlijke omstandigheden van een verdachte helder in kaart gebracht. In 4 van de 9 zaken heeft de verdachte niet geheel openheid van zaken willen geven, of heeft verdachte zich anders voorgedaan dan uit het dossier volgt. Als de verdachte geen openheid van zaken geeft zal de rechter van zijn eigen oordeel moeten uitgaan. Mogelijk heeft de rechter rapportages ter beschikking die eerder zijn opgesteld. De rechter kan dan zijn oordeel ook baseren op basis van die eerder opgestelde rapportages. Ook kunnen uitingen die de verdachte ter terechtzitting heeft gemaakt bijdragen aan de oordeelsvorming van de rechter. Natuurlijk is de rechter in staat om een juridisch nauwkeurig afgewogen oordeel te geven, daarvoor is hij immers opgeleid. Toch is het, ter waarborging van de zorgvuldigheid van de uitspraak, van groot belang dat de rechter dit doet in samenwerking met deskundigen. Deskundigen zijn immers gespecialiseerd in het in kaart brengen van de persoonlijkheid van de verdachte.

6.2. Geen toepassing van art. 77b Sr

In totaal zijn er 9 relevante uitspraken gevonden ten aanzien van het niet opleggen van art. 77b Sr, terwijl dit door de officier van justitie wel was geëist, dan wel was geadviseerd door deskundigen. In de bijlagen van dit rapport zijn deze uitspraken in een tabel terug te vinden.⁶² Een uitleg van de tabel is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. De uitspraken zijn aan de hand van 5 topics geanalyseerd:

⁶² Bijlage 3: Geen toepassing van art. 77b Sr.

1. de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit;
2. de persoonlijkheid van de verdachte;
3. de ernst van het strafbare feit;
4. de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan;
5. de voor de rechter beschikbare bronnen.

De leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit

Ten aanzien van de topic 'de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit' kan worden gesteld dat in 4 van de 9 zaken de verdachte 17 jaar was ten tijde van het plegen van het strafbare feit en in 3 van de 9 zaken was de verdachte 16 jaar. In één zaak was er sprake van een verdachte die deels 15 jaar en deels 16 jaar was ten tijde van het plegen van de strafbare feiten en in één zaak was de verdachte deels 16 jaar en deels 17 jaar toen de verdachte de strafbare feiten pleegde. Vergeleken met de verdachten waarbij het ASR wél werd toegepast, zoals besproken in de vorige paragraaf, zijn de verdachte waarbij het ASR niet werd toegepast iets jonger.

De persoonlijkheid van de verdachte

Opvallend is dat de rechter in alle zaken oordeelde dat toepassing van het ASR geen doorgang vond, gelet op de persoonlijkheid van de verdachte. De persoonlijkheid van de verdachte is als grond opgenomen in art. 77b Sr, echter in onderhavige zaken kwam de rechter juist tot de beslissing dat de persoonlijkheid van verdachte een contra-indicatie vormde voor toepassing van het ASR. De verdachten kwamen op de rechter niet over als zijnde 'volwassen'. Verder was er ook vaak sprake van achterliggende problematiek, een gebrekkige ontwikkeling, of een lage intelligentie. Dit zijn allemaal indicatoren die erop wijzen dat een pedagogische aanpak wellicht nog zinvol kan zijn, zoals onderstaand citaat weergeeft.

*"In tegenstelling tot de deskundigen en de officier van justitie ziet de rechtbank geen aanleiding om van de hoofdregel af te wijken. Verdachte was ten tijde van de ten laste gelegde feiten nog schoolgaand en inwonend bij zijn ouders en maakt met name op het sociaal-emotionele vlak zeker geen volwassen indruk op de rechtbank."*⁶³

De ernst van het feit

Uit de bevindingen komt naar voren dat er bij alle zaken, op één zaak na, sprake was van een zeer ernstig feit of ernstige feiten. In 8 van de 9 zaken is er een jeugddetentie opgelegd en bij één zaak een

⁶³ ECLI:NL:RBROT:2014:7380

PIJ-maatregel. Kijkend naar de geanalyseerde zaken kan worden gesteld dat de rechter bij het merendeel van de zaken het ASR had kunnen toepassen nu er aan één grond van art. 77b Sr was voldaan, namelijk 'de ernst van het feit'. Het is opvallend dat aan de wettelijke vereisten was voldaan, nu de gronden alternatief staan voorgeschreven, maar dat de rechter toch heeft gekozen het ASR niet toe te passen. De persoonlijkheid van de verdachte is dus van meer doorslaggevende aard dan de ernst van de feiten.

De omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan

Bij 4 zaken oordeelde de rechter dat het ASR niet werd toegepast vanwege de omstandigheden waaronder de feiten waren begaan. In deze 4 zaken was sprake van een strafbaar feit, gepleegd in vereniging, in elk geval gepleegd door meer dan één persoon. In tenminste 2 van de 4 zaken was de medeverdachte ook minderjarig. De overige 2 zaken geven geen inzicht in de leeftijd van de medeverdachte. Omstandigheden waaronder het feit is begaan worden niet alleen gevonden indien er sprake is van een strafbaar feit, gepleegd in groepsverband waarbij zowel minderjarige als meerderjarige daders worden berecht, maar ook in het gegeven dat het feit bijvoorbeeld in een impuls is gepleegd zoals onderstaand citaat weergeeft.

“De feiten lijken niet te getuigen van een professionele georganiseerde aanpak, maar eerder van impulsieve acties.”⁶⁴

In paragraaf 6.1. kwam aan de orde dat het ASR enkel van toepassing werd verklaard als aan (bijna) alle gronden van art. 77b Sr was voldaan. Daarom werd de voorzichtige conclusie getrokken dat het ASR enkel bij uitzondering wordt toegepast op een minderjarige verdachte. Ten aanzien van de analyse van de uitspraken waarin werd besloten om het ASR niet toe te passen op een minderjarige verdachte kan worden gesteld dat dit wettelijk gezien wel had gemogen. In alle zaken was er tenminste sprake van één van deze gronden. Bij het merendeel van de zaken ontbrak vaak één grond, namelijk 'de persoonlijkheid van de verdachte'. Ook hier kan dus worden gesteld dat het toepassen van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen bij uitzondering gebeurt. Het jeugdrecht biedt een pedagogische aanpak die is gericht op heropvoeding van de dader. Zodra blijkt dat een dergelijke aanpak nog zinvol is, zal de rechter niet overgaan tot het opleggen van art. 77b Sr. De conclusie die in paragraaf 6.1. werd getrokken wordt ook ondersteund door de bevindingen zoals omschreven in deze paragraaf. Op basis van de analyse van de uitspraken waarin werd gekozen het ASR niet toe te passen

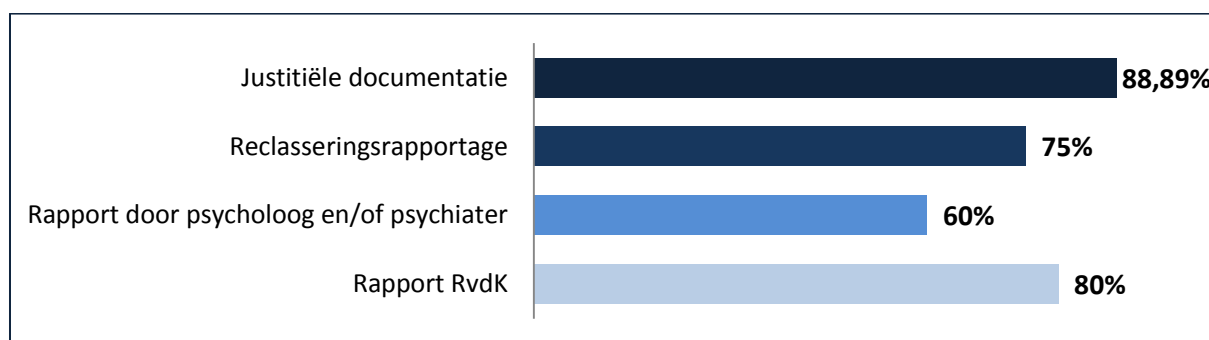
⁶⁴ ECLI:NL:RBAMS:2014:1003

rijst de indruk dat er bijna alleen wordt overgegaan tot toepassing van het ASR als aan alle gronden van art. 77b Sr is voldaan. Zie ter illustratie onderstaand citaat.

“Het hof begrijpt dat dit vanuit het oogpunt van vergelding misschien onbevredigend kan lijken, in het bijzonder voor de nabestaanden van [slachtoffer]. Voor de maatschappij en voor alle betrokkenen is het echter van belang dat bij jeugdige verdachten naast vergelding in belangrijke mate wordt ingezet op verbetering van de persoon en het voorkomen van herhaling. Daarmee wordt niets afgedaan aan de ernst van het feit en het verdriet van de nabestaanden.”⁶⁵

De voor de rechter beschikbare bronnen

Opvallend is dat in bijna alle zaken de rechter veel waarde hechtte aan het justitiële verleden van de verdachte. Indien iemand nog niet eerder (voor soortgelijke feiten) is veroordeeld kan de rechter de verdachte het voordeel van de twijfel geven. Verder is bevonden dat de adviezen in rapportages van deskundigen in het meeste geval zijn overgenomen door de rechter. Deze bevindingen zijn in figuur 4 in percentages weergegeven. Als laatste valt het op dat er in alle zaken door deskundigen is gerapporteerd. In slechts één zaak heeft de verdachte geen openheid gegeven van zaken, maar toch maakte deze verdachte geen volwassen indruk op de rechter. De voorzichtige conclusie kan worden getrokken dat als een verdachte meewerkt aan het onderzoek en openheid geeft van zaken, dit ook meeweegt in het oordeel van de rechter. Zoals eerder is aangegeven speelt de procespositie van de verdachte een rol als het gaat om de grond ‘persoonlijkheid van de verdachte’. Indien een verdachte weigert mee te werken, maar de verdachte eerder al is veroordeeld voor het plegen van strafbare feiten, kan de rechter beslissen dat een pedagogische aanpak niet meer geboden is. Als er echter wordt geconcludeerd dat verdachte nog open staat voor hulp en behandeling, is een pedagogische aanpak juist wel geboden.

Figuur 4: Percentages van geraadpleegde bronnen die zijn gebruikt

⁶⁵ ECLI:NL:GHARL:2013:6262

6.3. Toepassing van art. 77c Sr

Ten aanzien van het opleggen van art. 77c Sr zijn er 10 uitspraken geselecteerd. In de bijlagen van dit rapport zijn deze uitspraken in een tabel terug te vinden.⁶⁶ Een uitleg van de tabel is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. De 10 uitspraken zijn geanalyseerd aan de hand van een vijftal topics:

1. de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit;
2. de persoonlijkheid van de verdachte;
3. de ernst van het strafbare feit;
4. de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan;
5. de voor de rechter beschikbare bronnen.

De leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit

Het ASR ex art. 77c Sr kan tot en met 22 jaar aan een meerderjarige verdachte worden opgelegd. Uit de analyse van de 10 uitspraken kwam naar voren dat de leeftijd van de verdachten erg varieerde, van 18 tot en met 22 jaar. Er sprong niet een bepaalde leeftijd naar voren. Er kan dus niets worden geconcludeerd ten aanzien van de leeftijd van de verdachten.

De persoonlijkheid van de verdachte

De topic ‘persoonlijkheid van de verdachte’ is één van de twee gronden van art. 77c Sr. Net als in art. 77b Sr zijn de gronden van art. 77c Sr alternatief voorgeschreven, wat met zich meebrengt dat de rechter op basis van één van deze gronden het ASR van toepassing mag verklaren.

In alle zaken achtte de rechter de grond ‘persoonlijkheid van de verdachte’ aanwezig. De grond ‘de persoonlijkheid van de verdachte’ werd voornamelijk aanwezig bevonden als er sprake was van een ziekelijke stoornis of gebrekkige ontwikkeling aan de geestvermogens. Het werd ook aanwezig geacht wanneer er sprake was van een beperking, zwakbegaafdheid, impulsiviteit, beperkt denkniveau, kinderlijk gedrag en psychologische problematiek. Pedagogische aanpak, die het jeugdstrafrecht biedt, werd dan noodzakelijk geacht, zoals onderstaand citaat weergeeft.

“Uit de Pro Justitia rapportage en het reclasseringsrapport volgt dat er bij verdachte sprake is van een cognitieve beperking, in die zin dat hij functioneert op zwakbegaafd niveau. Hij kan de risico’s en de gevolgen van zijn handelen en gedrag nauwelijks inschatten of overzien. Pedagogische aanpak is noodzakelijk. Daarnaast zijn gezinsgerichte hulp en scholing noodzakelijk. Om deze redenen wordt geadviseerd het jeugdstrafrecht toe te passen.”⁶⁷

⁶⁶ Bijlage 4: Toepassing van art. 77c Sr.

⁶⁷ ECLI:NL:RBNHO:2016:2293

De ernst van het feit

De ernst van het feit is geen grond voor het opleggen van art. 77c Sr. Het maakt voor het opleggen van het minderjarigenstrafrecht op een meerderjarige verdachte niet uit welke feiten de verdachte heeft gepleegd. Met de ernst van het feit wordt enkel rekening gehouden in de hoogte van de op te leggen straf. Kijkend naar de 10 geanalyseerde uitspraken kan worden gesteld dat de feiten erg verschillen van elkaar. Veel feiten die bewezen werden verklaard waren wel ernstig.

De omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan

De topic ‘de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan’ is één van de twee gronden van art. 77c Sr. In één zaak werd het ASR ook van toepassing verklaard op grond van de omstandigheden waaronder het strafbare feit was begaan. De rechter kwam als volgt tot dit oordeel:

“Verdachte kan eigen gedrag nauwelijks organiseren en heeft in vergelijking met leeftijdsgenoten gebrekkige plannings- en organisatievaardigheden. Hij heeft moeite om zichzelf te sturen en is onvoldoende in staat om structuur aan te brengen. De rechtbank vindt, gelet op vorenstaande, in de persoonlijkheid van verdachte en de omstandigheden waaronder het feit is begaan aanleiding recht te doen overeenkomstig de in artikel 77c Wetboek van Strafrecht genoemde artikelen van het jeugdrecht.”⁶⁸

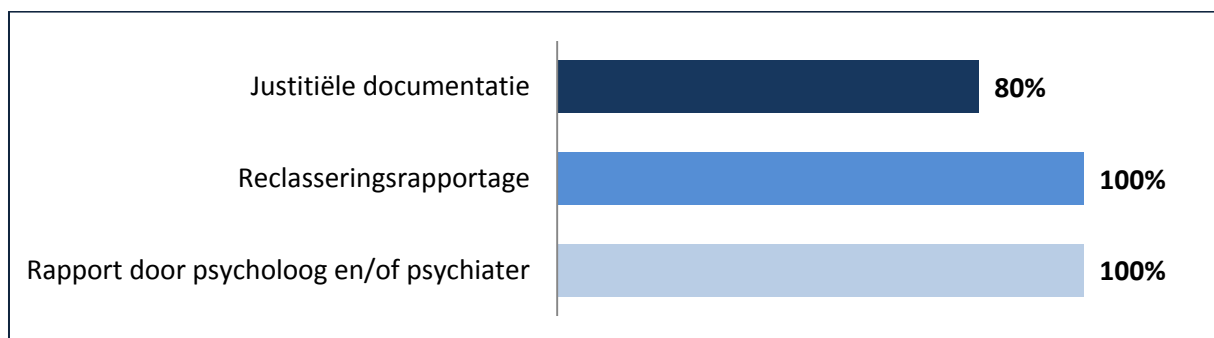
Bovenstaand citaat geeft weer dat de omstandigheden waaronder het strafbare feit was begaan, werden gevonden in het gegeven dat verdachte nog erg impulsief handelde, hij had zijn gedrag nog niet onder controle. Er kan worden geconcludeerd dat van de twee gronden van art. 77c Sr de grond ‘de persoonlijkheid van de verdachte’ van doorslaggevende aard is, nu er slechts in één zaak ook de grond ‘de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan’ aanwezig werd geacht.

De voor de rechter beschikbare bronnen

In alle zaken is door de verdachte meegewerkt aan de totstandkoming van rapportages. Door middel van rapportages kan worden achterhaald of er bij de verdachte sprake is van persoonlijke omstandigheden die toepassing van het ASR rechtvaardigen. Er kan worden geconcludeerd dat het meewerken aan rapportages voordelig kan uitpakken voor de verdachte. Kijkend naar de voor de rechter beschikbare bronnen, kan worden vastgesteld dat de rechter veel waarde hecht aan de adviezen van de reclassering. Deze bevindingen zijn in figuur 5 in percentages weergegeven. In alle zaken is het advies van de reclassering door de rechter overgenomen. Verder kan worden

⁶⁸ ECLI:NL:RBGEL:2016:1909

geconcludeerd dat de rechter veel waarde hecht aan het rapport van een psycholoog en/of psychiater. In 7 van de 10 zaken werd een dergelijke rapportage vermeld. In al die 7 zaken heeft de rechter de bevindingen van de psycholoog en/of psychiater overgenomen. Als laatste zien we ook hier weer dat justitiële documentatie een grote rol speelt. In 80% van de zaken was er sprake van geen (relevant) strafblad. Voor het opleggen van het jeugdstrafrecht aan een meerderjarige verdachte is het dus belangrijk dat de verdachte niet al een zeer uitgebreid justitieel verleden heeft. Daaruit zou namelijk door de rechterlijke macht weer de conclusie kunnen worden getrokken dat een pedagogische aanpak niet meer zinvol is.

Figuur 5: Percentages van geraadpleegde bronnen die zijn gebruikt

6.4. Geen toepassing van art. 77c Sr

In totaal zijn er 10 uitspraken geselecteerd die betrekking hebben op het niet opleggen van art. 77c Sr, terwijl dit door de officier van justitie wel was geëist, dan wel was verzocht door de verdediging. In de bijlagen van dit rapport zijn deze uitspraken in een tabel terug te vinden.⁶⁹ Een uitleg van de tabel is te vinden in bijlage 6 van dit rapport. De uitspraken zijn aan de hand van 5 topics geanalyseerd:

1. de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit;
2. de persoonlijkheid van de verdachte;
3. de ernst van het strafbare feit;
4. de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan;
5. de voor de rechter beschikbare bronnen.

De leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van het strafbare feit

In slechts 2 van de 10 zaken is de leeftijd van de verdachte ten tijde van het plegen van de strafbare feiten genoemd in de uitspraak. De verdachten in kwestie waren 18 jaar oud. In 8 van de 10 zaken werd enkel genoemd dat de verdachte meerderjarig was. In de uitspraken wordt onvoldoende gesproken over de leeftijd, waardoor hierover geen conclusies kunnen worden getrokken.

⁶⁹ Bijlage 5: Geen toepassing van art. 77c Sr.

De persoonlijkheid van de verdachte

Als een rechter beslist om het ASR niet toe te passen, dan volstaat het als de rechter benoemd dat hiervoor geen gronden zijn. Echter in 7 van de 10 uitspraken heeft de rechter specifiek benoemd dat het ASR geen doorgang kon vinden gezien de persoonlijkheid van verdachte. In de geanalyseerde zaken was vaak sprake van contra-indicaties ten aanzien van de persoonlijkheid van de verdachte waardoor het ASR geen doorgang kon vinden. Deze contra-indicaties werden veelal gevonden in: het feit dat pedagogische beïnvloeding beperkt mogelijk is, risico's op criminele levensstijl, mate van beïnvloedbaarheid, antisociale persoonlijkheidsproblematiek, het gegeven dat de verdachte al zelfstandig woonde en dat de verdachte niet jonger overkomt dan zijn kalenderleeftijd. Onderstaand citaat is hiervoor een goed voorbeeld.

“Met de officier van justitie is de rechtbank van oordeel dat geen toepassing moet worden gegeven aan het adolescenten strafrecht, nu er geen aanwijzingen zijn dat dit strafrechtelijke kader nog pedagogische meerwaarde zal hebben voor verdachte. Verdachte heeft een positieve ontwikkeling doorgemaakt en hij lijkt minder beïnvloedbaar door derden.”⁷⁰

Ook hier kan worden geconcludeerd dat de persoonlijkheid van de verdachte van doorslaggevende aard is. Als de verdachte niet jonger overkomt dan zijn kalenderleeftijd en dus wordt gezien als ‘volwassen’ dan wordt art. 77c Sr, blijkens de uitspraken, niet toegepast.

De ernst van het feit

De ernst van het feit is geen grond van art. 77c Sr. Als er wordt getwijfeld over het opleggen van het ASR dan kan de ernst van het feit toch wel meespelen, zie ter illustratie onderstaand citaat.

“De rechtbank is voorts van oordeel dat de persoonlijkheid van de verdachte, afgezet tegen de ernst van het feit, evenmin een grond biedt om over te gaan tot toepassing van het adolescentenstrafrecht. Het enkele feit dat de verdachte geen noemenswaardig stafblad heeft en niet lijkt te zijn ingebed in een crimineel milieu valt in dit geval in het niet bij de ernst van het feit en legt onvoldoende gewicht in de schaal.”⁷¹

Uit de analyse van de 10 uitspraken blijkt dat de bewezenverklaarde feiten erg van elkaar verschilden, maar dat de feiten die waren gepleegd wel ernstig waren. In alle zaken is dan ook een gevangenisstraf opgelegd. Het gevaar voor recidive speelt ook een belangrijke rol als het gaat om de ernst van het feit.

⁷⁰ ECLI:NL:RBNHO:2016:3951

⁷¹ ECLI:NL:RBDHA:2015:12109

Als er gevaar is voor herhaling van soortgelijke feiten, dan kan een detentie geboden zijn, ter bescherming van de maatschappij.

De omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan

De omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan is één van de twee gronden van art. 77c Sr. In 2 van de 10 zaken werd specifiek aangegeven dat de omstandigheden waaronder het strafbare feit was begaan geen toepassing van het ASR rechtvaardigden. Deze grond kan dus ook een contra-indicatie vormen voor het opleggen van het ASR. Onderstaand citaat is een voorbeeld hiervan.

“Sterker nog, de omstandigheden waaronder de overval heeft plaatsgevonden (planmatig, met aanzienlijk geweld) vormen veeleer een contra-indicatie voor toepassing van het adolescentenstrafrecht.”⁷²

De voor de rechter beschikbare bronnen

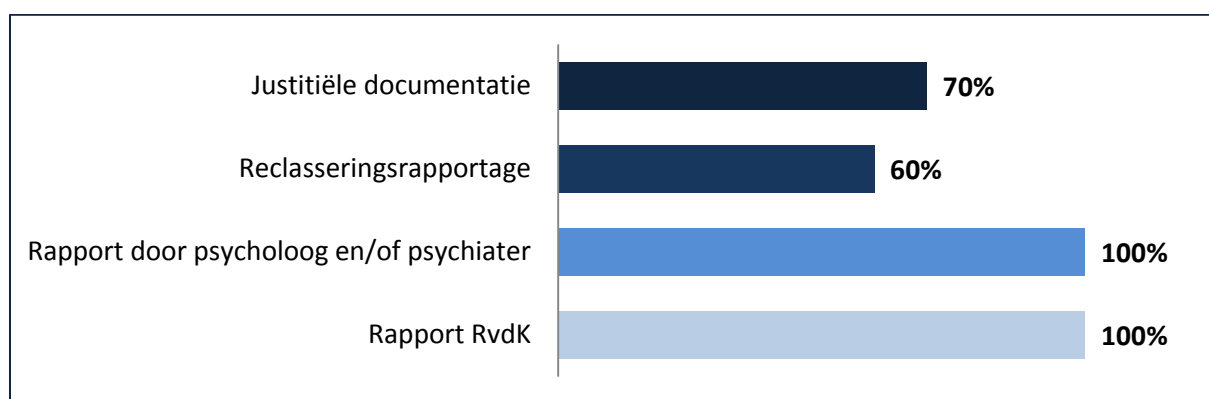
Ten aanzien van de bevindingen van de door de rechter gebruikte bronnen kan het volgende worden opgemerkt. De rechter houdt veel rekening met de uitgebrachte rapportages over de verdachte. Bij deze zaken adviseerde de reclassering het ASR vaker dan daadwerkelijk is opgelegd. De adviezen zoals omschreven in rapportages van de RvdK en in de rapportages van een psycholoog en/of psychiater zijn in alle gevallen overgenomen door de rechter in zijn beslissing. Dergelijke rapportages geven inzicht in de persoonlijkheid van de verdachte. De deskundigen beoordelen of de verdachte als zijnde ‘volwassene’ kan worden aangemerkt, los van zijn daadwerkelijke kalenderleeftijd. Redenen om het ASR ex art. 77c Sr niet toe te passen kunnen worden gevonden in het gegeven dat de verdachte niet jonger overkomt dan zijn kalenderleeftijd, er sprake is van een relevant justitieel verleden, pedagogische aanpak niet meer passend wordt gevonden en op basis van de persoonlijkheid van verdachte. Zie ter ondersteuning onderstaand citaat.

“De psycholoog Van den Bergh komt tot een tegengesteld advies. Enerzijds concludeert zij dat er vanuit de beperkte handelingsvaardigheden van verdachte reden zou zijn voor toepassing van het minderjarigenstrafrecht, maar anderzijds stelt zij vast dat pedagogische beïnvloeding slechts heel beperkt mogelijk is indien verdachte niet klinisch verblijft. Contra-indicaties vormen de justitiële documentatie, in samenhang met de antisociale persoonlijkheidsproblematiek en het gebrek aan empathisch vermogen, waarbij er risico is op een criminele levensstijl.

⁷² ECLI:NL:RBDHA:2015:12109

*De rechtbank kan zich verenigen met het advies van de psycholoog en maakt haar oordeel tot het hare.
Verdachte wordt daarom berecht volgens het volwassenenstrafrecht.”⁷³*

Als laatste kan nog worden opgemerkt dat ook hier het justitiële verleden van de verdachte weer een aanzienlijke rol speelt. Het justitiële verleden van een verdachte geeft al veel prijs over zijn persoonlijkheid. Indien er sprake is van (veel) eerdere veroordelingen voor (soortgelijke) strafbare feiten en de verdachte wordt thans weer verdacht van het plegen van een strafbaar feit, kan de rechter tot de conclusie komen dat de eerdere veroordelingen kennelijk geen preventieve werking hebben gehad. Een pedagogische aanpak wordt dan niet effectief geacht. De bevindingen zijn in figuur 6 in percentages weergegeven.

Figuur 6: Percentages van geraadpleegde bronnen die zijn gebruikt

⁷³ ECLI:NL:RBNHO:2016:3951

Hoofdstuk 7: Conclusies

In dit hoofdstuk komen de conclusies van dit rapport aan bod. De conclusies zijn getrokken op grond van het literatuuronderzoek en op grond van het praktijkonderzoek. Allereerst zullen de deelvragen van dit rapport aan de orde komen. Als laatste zal de centrale vraag van dit onderzoeksrapport worden beantwoord.

7.1. Conclusie deelvraag 1 en 2

“Wat houdt het ASR ex art. 77b Sr en 77c Sr volgens wet- en regelgeving in?”

In deze paragraaf worden de eerste twee deelvragen van dit rapport beantwoord. De reden dat deze deelvragen zijn samengevoegd is dat er sprake is van veel overlappingsen tussen deze artikelen.

Op grond van art. 77b Sr kan een minderjarige dader worden berecht conform het volwassenenstrafrecht. Een minderjarige dader kan normaliter maximaal 2 jaar jeugddetentie krijgen (art. 77i Sr). Deze bepaling komt te vervallen op het moment dat het ASR wordt toegepast. Art. 77b Sr wordt daarom een wetsartikel met vergaande gevolgen genoemd. Toepassing van dit artikel geschiedt enkel bij uitzondering. Het vorderen van het ASR ex art. 77b Sr kan enkel aan de orde zijn als er sprake is van zeer ernstige delicten en indien de verwachting heerst dat de aard en duur van de behandeling (in het kader van het jeugdstrafrecht) onvoldoende mogelijkheden biedt om de veiligheid van de maatschappij te waarborgen. Verder moet aan minimaal één van de drie gronden zoals gesteld in art. 77b Sr zijn voldaan.

Op basis van art. 77c Sr kan een meerderjarige dader (18 tot 23 jaar) volgens het jeugdstrafrecht worden berecht. In 2014 is de laatste wetwijziging geweest. De grootste verandering die toen heeft plaatsgevonden is de verruiming van de leeftijdsgrens tot waar de rechter een jongvolwassene volgens het jeugdstrafrecht kan veroordelen van 21 naar 23 jaar. Het ASR is bedoeld om maatwerk te kunnen bieden aan meerderjarige adolescenten, waarbij rekening wordt gehouden met hun ontwikkelingsfase. Met de invoering van het ASR in 2014 kan de officier van justitie bij de vordering tot inbewaringstelling al aangeven dat hij voornemens is om het ASR toe te passen. Een plaatsing in een JJI is dan het uitgangspunt. Toepassing van art. 77c Sr kan indien er sprake is van een jongvolwassene die een achterstand heeft in zijn ontwikkelingsfase en als er aan één van de twee gronden, zoals gesteld in art. 77c Sr is voldaan.

7.2. Conclusie deelvraag 3

“Wat is de invloed van het ASR op minderjarigen en jongvolwassenen?”

Het ASR maakt het mogelijk om minderjarige verdachten te plaatsen in een gevangenis voor meerderjarige daders en meerderjarige verdachten te plaatsen in een JJI. Ten aanzien van de

minderjarige verdachte die wordt geplaatst in een gevangenis voor meerderjarige daders kan worden gesteld dat dit tot gevolg kan hebben dat de verdachte nadelig wordt beïnvloed. Uit neurobiologisch onderzoek blijkt dat de hersenrijping in sommige gevallen doorgaat tot het 25^e levensjaar.

Ten aanzien van de meerderjarige verdachte kan worden gesteld dat het van uiterst belang is dat er zo vroeg mogelijk duidelijk wordt of deze in een JJI moet worden geplaatst. Als de verdachte niet op tijd in een JJI wordt geplaatst, terwijl er wel sprake is van een verdachte met een ontwikkelingsachterstand, kan de gevangenneming in een gevangenis voor meerderjarige daders nadelig uitpakken, omdat er nog geen sprake is van een volledige hersenrijping. De verdachte kan dan negatief worden beïnvloed.

7.3. Conclusie deelvraag 4

“Wat zijn de mogelijkheden voor de advocaat om toepassing van het ASR te realiseren voor de terechtzitting?”

Strikt genomen zijn er geen mogelijkheden voor de advocatuur om toepassing van het ASR te verzoeken vóór de terechtzitting. Wel staat in art. 63, vierde lid, Sv dat een verdachte bevoegd is om zich te laten bijstaan door een advocaat tijdens de het verhoor bij de rechter-commissaris. Onder ‘bijstaan’ wordt in het algemeen verstaan: het geheel van activiteiten dat de raadsman ten behoeve van de verdediging en de belangenbehartiging van zijn cliënt in het strafproces verricht. Hieronder valt onder andere: op zittingen en daarbuiten alles naar voren brengen dat tot voordeel van de cliënt strekt. Nu toepassing van het ASR ex art. 77c Sr zeker in het voordeel van zijn cliënt strekt, kan de advocaat dit dus naar voren brengen. Het is dan aan de rechter-commissaris om hier wat mee te doen, of hij dus contact opneemt met de officier van justitie of niet.

7.4. Conclusie deelvraag 5

“Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om het ASR ex art. 77b Sr toe te passen blijkens jurisprudentieonderzoek?”

Uit de analyse van de geselecteerde uitspraken kwam naar voren dat bij alle zaken sprake was van een (zeer) ernstig strafbaar feit. Ook zag de rechter in het merendeel van de zaken grond voor toepassing van het ASR in ‘de omstandigheden van het feit’ en ‘de persoonlijkheid van de verdachte’. Opmerkelijk is dat de rechter in het merendeel van de zaken alle gronden van art. 77b Sr aanwezig achtte. Op basis van praktijkonderzoek kan worden gesteld dat toepassing van art. 77b Sr alleen bij uitzondering gebeurd. Er wordt eerst uitvoerig onderzocht of een pedagogische aanpak nog passend kan zijn. Indien er wordt geconcludeerd dat dit niet het geval is wordt er overgegaan tot het opleggen van een volwassenenstraf. Het justitiële verleden van de verdachte weegt zwaar bij de beslissing van de rechter. Verder wordt er veel waarde gehecht aan rapportages die zijn opgemaakt door deskundigen.

7.5. Conclusie deelvraag 6

“Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77b Sr toe te passen volgens jurisprudentieonderzoek?”

Op basis van de analyse van de geselecteerde uitspraken kan het volgende worden geconcludeerd. Bij bijna alle zaken, op één zaak na, was er sprake van een zeer ernstig strafbaar feit. Opvallend is dat de rechter in alle zaken oordeelde dat toepassing van het ASR geen doorgang vond, gelet op de persoonlijkheid van de verdachte. De rechter had het ASR in merendeel van de zaken kunnen toepassen, nu aan één van de gronden was voldaan. Ook hier kan worden gesteld dat het toepassen van het volwassenenstrafrecht op minderjarigen een uitzondering is. De analyse van de uitspraken geeft zelfs de indruk dat er bijna alleen wordt overgegaan tot toepassing van het ASR als aan alle gronden van art. 77b Sr is voldaan. In bijna alle zaken heeft de rechter de justitiële documentatie van verdachte als bron gebruikt bij het vormen van zijn oordeel. Indien iemand nog niet eerder (voor soortgelijke feiten) is veroordeeld kan de rechter de verdachte het voordeel van de twijfel geven. Verder is bevonden dat de adviezen in rapportages van deskundigen in het meeste geval zijn overgenomen door de rechter.

7.6. Conclusie deelvraag 7

“Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om het ASR ex art. 77c Sr toe te passen volgens jurisprudentieonderzoek?”

Ten aanzien van de geanalyseerde uitspraken kan het volgende worden geconcludeerd. In alle zaken achtte de rechter de grond ‘persoonlijkheid van de verdachte’ aanwezig. Deze grond is dus van doorslaggevende aard. In alle zaken is door de verdachte meegewerkt aan de totstandkoming van rapportages. Door middel van rapportages kan worden achterhaald over er bij de verdachte sprake is van persoonlijke omstandigheden die toepassing van het ASR rechtvaardigen. Er kan worden geconcludeerd dat het meewerken aan rapportages voordelig kan uitpakken voor de verdachte. Ook in dit geval hechte de rechter veel waarde aan de door deskundigen opgemaakte rapportages en speelde het justitiële verleden een grote rol in de beslissing.

7.7. Conclusie deelvraag 8

“Onder welke feiten en omstandigheden wordt door de rechter besloten om niet het ASR ex art. 77c Sr toe te passen volgens jurisprudentieonderzoek?”

Op basis van de geanalyseerde uitspraken kan het volgende worden geconcludeerd. Bij 7 van de 10 uitspraken heeft de rechter specifiek benoemd dat het ASR geen doorgang kon vinden gezien de persoonlijkheid van verdachte. Ook hier speelt de persoonlijkheid van de verdachte dus weer een grote rol. Ten aanzien van de geraadpleegde bronnen kan worden gesteld dat de reclassering bij deze

zaken vaker aanleiding zag voor toepassing van het ASR dan de rechter. Echter, de rechter hecht nog steeds veel waarde aan de reclasseringsrapportage nu de rechter in het merendeel van de zaken het advies van de reclassering heeft overgenomen. De overige rapportages van deskundigen speelden weer een aanzienlijk hoge rol in de beslissing van de rechter. Ook bij deze zaken werd de beslissing van de rechter veel gebaseerd op basis van het justitieel verleden (in 70% van de zaken).

7.8. Beantwoording centrale vraag

“Welk advies kan Haagrecht Advocaten haar cliënten geven over de toepassing van het ASR, op basis van wet- en regelgeving, literatuur- en jurisprudentieonderzoek?”

Uit dit onderzoek is gebleken dat een juiste toepassing van het ASR van groot belang is. Ten aanzien van het toepassen van het ASR op minderjarige verdachten kan worden gesteld dat dit zeer ingrijpend is. Gelukkig, zo bleek uit literatuurstudie en praktijkonderzoek, gebeurt het enkel bij uitzondering dat het ASR op een minderjarige verdachte van toepassing wordt verklaard. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat in de gevallen dat een minderjarige middels het volwassenenrecht werd berecht, telkens aan bijna alle gronden van art. 77b Sr werd voldaan, terwijl deze gronden alternatief staan voorgeschreven. Ten aanzien van de doelgroep 18 tot 23 jarigen is uit dit rapport gebleken dat toepassing van het ASR voornamelijk voorkwam indien de persoonlijkheid van verdachte daartoe aanleiding gaf. Aan Haagrecht advocaten kan het volgende advies worden gegeven wanneer zij hun cliënten moeten adviseren over de toepassing van het ASR:

Advies ten aanzien van de doelgroep 16 tot 18 jaar

Ten aanzien van de zaken waarin art. 77b Sr van toepassing werd verklaard is bevonden dat de rechter dit artikel meestal alleen van toepassing verklaarde als aan alle gronden was voldaan. Ten aanzien van de grond ‘de persoonlijkheid van verdachte’ kan worden gesteld dat deze grond van doorslaggevende aard is, ook als er wordt gekozen om art. 77b Sr niet van toepassing te verklaren. Deze grond werd vaak aangenomen als er sprake was van een verdachte die een volwassen indruk gaf. Een ‘volwassen indruk’ werd gevonden in het feit dat verdachte eerder met politie en justitie in aanraking was gekomen en indien de verdachte geen openheid van zaken gaf, dus op basis van de proceshouding. Een gesloten proceshouding geeft de rechter de indruk dat verdachte weinig empathisch vermogen heeft en zich gedraagt als een volwassen persoon. Er wordt in strafzaken waarin mogelijk het ASR wordt toegepast vaak veel gerapporteerd door deskundigen over de persoonlijkheid van verdachte. In dergelijke rapportages wordt vaak advies gegeven over toepassing van het ASR. In het merendeel van de zaken is dit advies door de rechter overgenomen. Het advies voor Haagrecht Advocaten is daarom om hun cliënt te adviseren medewerking te verlenen aan het opstellen van rapportages van deskundigen en daarbij openheid van zaken te geven.

Advies ten aanzien van de doelgroep 18 tot 23 jaar

Ten aanzien van het toepassen van het ASR op meerderjarigen is geconcludeerd dat de persoonlijkheid van de verdachte van doorslaggevende aard is. Door middel van rapportages kan worden achterhaald of er bij de verdachte sprake is van persoonlijke omstandigheden die toepassing van het ASR rechtvaardigen. De reclassering adviseerde vaker toepassing van het ASR dan dat de rechter het ASR van toepassing verklaarde. In het merendeel van de zaken nam de rechter het advies van de reclassering en deskundigen over. Daarom wordt ook ten aanzien van het toepassen van het ASR ex art. 77c Sr aan Haagrecht Advocaten geadviseerd om hun cliënt op hun beurt te adviseren mee te werken aan reclasseringsrapportages en onderzoeken door deskundigen.

Het doel van dit onderzoek is behaald, nu er een advies tot stand is gekomen voor Haagrecht Advocaten die zij kunnen gebruiken indien zij hun cliënt adviseren over het ASR. Het ASR en de invloed van het ASR is aan de hand van literatuurstudie duidelijk beschreven. Verder is aan de orde gekomen of een advocaat toepassing van het ASR kan realiseren vóór de terechtzitting. Als laatste is het nu duidelijk waarom er door rechters wel of niet wordt gekozen voor toepassing van het ASR. De redenering van de rechters zijn door middel van een analyse in kaart gebracht.

Hoofdstuk 8: Aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk van het rapport worden de aanbevelingen aan Haagrecht Advocaten gegeven. De aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van de conclusies van de literatuurstudie en het praktijkonderzoek.

8.1. Aanbeveling 1

Uit het rapport is gebleken dat het voorkomt dat meerderjarige verdachten worden voorgeleid aan de rechter-commissaris, maar dat er geen voornemen voor toepassing van het ASR is van de officier van justitie. Dit is dan een gemiste kans voor de verdachte en aangezien de advocaat de belangen van zijn cliënt behartigt, dus ook een gemiste kans voor de advocatuur.

Er is geen wettelijke grondslag voor de advocaat om ASR te verzoeken bij de voorgeleiding. Wel staat in art. 63, vierde lid, Sv dat een verdachte bevoegd is om zich te laten bijstaan door een advocaat tijdens het verhoor bij de rechter-commissaris. Onder 'bijstaan' wordt in het algemeen verstaan: het geheel van activiteiten dat de raadsman ten behoeve van de verdediging en de belangenbehartiging van zijn cliënt in het strafproces verricht. Hieronder valt: de rechts- en procespositie van de cliënt bewaken, cliënt voorlichten en adviseren, met het OM onderhandelen en op zittingen en daarbuiten alles naar voren brengen dat ten voordeel van de cliënt strekt. Nu toepassing van het ASR ex art. 77c Sr zeker in het voordeel van zijn cliënt strekt kan de advocaat dit dus naar voren brengen tijdens de voorgeleiding. Haagrecht Advocaten wordt daarom geadviseerd om tijdens het contactmoment met de rechter-commissaris zijn zorgen te uiten ten aanzien van zijn cliënt en aan te geven dat er mogelijk sprake is van een jongvolwassen verdachte, waarop het ASR van toepassing moet worden verklaard. Het is dan aan de rechter-commissaris om hier wat mee te doen, of hij dus contact opneemt met de officier van justitie of niet zoals ook is terug te lezen in het citaat.

8.2. Aanbeveling 2

Uit de memorie van toelichting blijkt dat een advocaat op de terechtzitting kan verzoeken om toepassing van het ASR. Haagrecht Advocaten wordt geadviseerd om dit verzoek te doen in de vorm van een uitdrukkelijk onderbouwd standpunt. Het motiveringsvoorschrift van art. 359, tweede lid, Sv zal dan een expliciete stellingname van de rechter verlangen. Een standpunt is uitdrukkelijk onderbouwd als er sprake is van:

- een duidelijk standpunt;
- een deugdelijk beargumenteerd standpunt;
- een ondubbelzinnige conclusie.

8.3. Aanbeveling 3

Uit de bevindingen komt naar voren dat de grond 'de persoonlijkheid van de verdachte' van doorslaggevende aard is voor de rechter als er wordt getwijfeld over toepassing van het ASR. Voor aanname van deze grond wordt gekeken naar de ontwikkelingsfase waarin de verdachte zich bevindt. Komt de verdacht dus jonger of juist ouder over dan zijn kalenderleeftijd? Er wordt verder gekeken of er sprake is van een stoornis of gebrekkige ontwikkeling. Ook werd er gekeken naar de proceshouding van de verdachte. Als de verdachte weigerde mee te werken aan het proces, kreeg de rechter de indruk dat er sprake was van weinig empathisch vermogen en een volwassen verdachte. Als de verdachte in kwestie echter wel medewerking verleende aan onderzoeken door deskundigen kon de achterliggende problematiek en de persoonlijkheid van de verdachte goed worden achterhaald, wat in het merendeel van de zaken als gevolg had dat deskundigen adviseerden om geen volwassenstraf op te leggen bij minderjarigen of juist een jeugdstraf op te leggen aan meerderjarigen.

Haagrecht Advocaten wordt daarom geadviseerd om hun cliënten aan te moedigen om mee te werken aan de totstandkoming van rapportages van deskundigen en medewerking te verlenen aan de reclassering. Tijdens de voorgeleiding aan de rechter-commissaris wordt er al door de Raad van de Kinderbescherming of door de reclassering een advies gegeven over het al dan niet toepassen van het ASR. Dit advies wordt opgesteld na een gesprek te hebben gevoerd met de verdachte. Dit is dus al zeer vroeg in het strafproces. Het advies is om dan al openheid te geven van zaken, aangezien rapportages van deskundigen in het merendeel van de gevallen alleen maar voordelig uitpakken.

Literatuur- en bronnenlijst

Literatuur

- **Mr. J.R. Bac e.a.**
De jeugdige verdachte en het recht, 's-Gravenhage: Elsevier Juridisch 2004.
- **J.A.C. Bartels**
Jeugdstrafrecht, Deventer: Kluwer 2007.
- **E. Crone**
Het puberende brein: over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie, Amsterdam: Bert Bakker 2008.
- **H. Nelis & Y. Sark**
Puberbrein binnenstebuiten: wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?, Utrecht/ Antwerpen: Kosmos Uitgevers 2009.
- **Mr. A.P. van der Linden, mr. F.G.A. ten Stijthoff & mr. A.E.I.J. Zeijlstra-Rijpstra**
Jeugd en recht, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2014.
- **N. van Hasselt**
Pubers en uitgaan: de kicks, de risico's en de uitdagingen voor opvoeders, Amsterdam: Boom 2014
- **M.A.H. Kempen**
Het adolescentenstrafrecht. Een flexibel sanctiestelsel voor jongvolwassenen, Nijmegen: Ars Aequi, 2014.
- **J. van Dijk, W. Huisman & P. Nieuwbeerta**
Actuele criminologie 8^e herziene druk, Den Haag: Sdu Uitgevers 2014.
- **A. Bakker**
Straffen als jeugdige of als volwassene? Een checklist voor de rechtspraak, 2006, p. 189-196.

- **M.J.M. Verpalen**
Tekst en commentaar Strafrecht, commentaar op artikel 77c Sr, 2014 – heden, Deventer: Kluwer 2014.

- **T.N.B.M. Spronken & Th.O.M. Dieben**
Tekst en commentaar Strafvordering, commentaar op titel III Sv, Deventer: Kluwer 2014.

- **A.J. de Jonge & M. Poppens**
Kader Adolescentenstrafrecht versie 2.0 Ketenafspraken ten behoeve van de uitvoering van de wetswijziging, Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014.

- **T.A.H. Doreleijers & J.W. Fokkens**
Minderjarigen en jongvolwassenen: pleidooi voor een evidence based strafrecht, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2010, p. 87-124.

- **M. Kempes & L. Vogelvang**
Het onderzoeksrapport “(Jong)Volwassen? Gebruik indicatiecriteria adolescentenstrafrecht, Utrecht: NIFP Bureau Wetenschap en Opleidingen, 2014

- **M. Blaak e.a.**
Handboek Internationaal Jeugdrecht, Leiden: Defence for Children 2013.

- **W. van der Leest & D. Nobelen**
Landelijk Verdachtenbeeld 2009. Een analyse van verdachten op basis van gegeven uit HKS. Zoetermeer: Korps landelijke politiediensten- Dienst IPOL, 2010.

Online bronnen & artikelen

- ***Adolescentenstrafrecht in werking op 1 april 2014***
www.defenceforchildren.nl (zoekterm: adolescentenstrafrecht), Defence for Children 2014.

- ***Het adolescentenstrafrecht, aanpak met perspectief 2014***
www.Rijksoverheid.nl (zoekterm: nieuwsbrief adolescentenstrafrecht), Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2014.

- ***Nieuwsbrief adolescentenstrafrecht nr. 3***

www.rijksoverheid.nl (zoekterm: nieuwsbrief adolescentenstrafrecht), Rijksoverheid 2013.

- ***Leidraad in de keten 2012***

www.dji.nl (zoekterm: Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen), Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2012.

Wetgeving

- Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind
- Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
- Wetboek van Strafrecht
- Wetboek van Strafvordering

Parlementaire stukken

- Kamerstukken II 1991/92, 21 327
- Kamerstukken II 2010/11, 28 741, nr. 17
- Kamerstukken II 2012/13, 33 498
- Stb. 1994, 528
- Stb. 2013, 485
- Stb. 2014, 33
- Stcrt. 2014, 8284
- Stcrt. 2016, 8884.